

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

АР-м ИМЭФЭКІ КЪЭСЫНКІЭ КЪЭНАГЪЭР МЭФЭ 19

АДЫГЕИР нэмыкі регионхэм ялытыгъэмэ

Къыблэ федеральнэ шьолгырым ире-
гионхэмкІэ къэбар-аналитическэ матери-
алэу «Урысыем и Къыблэ 2009-рэ ильэ-
сым шылэ мазэм къыщегъэжьагъэу мэ-
къуогъум нэс социальнэ-экономикэ лъэ-
ныкъомкІэ илофхэм языхт» зыфиорэм
нафэ къызэришхыркІэ, Адыгэ Респуб-
ликэм, нэмыкі субъектхэм ялытыгъэмэ,
илофхэм языхт анахышхы.

Кризисым ифэмэ-бжыгъу мэжыу-мэ-
щым къытырихыгъэм фэгъэхьыгъэу ана-
литикхэм зэрэхагъэуэфыкІыркІэ, ЮФО-м
ишхыгъыркІэ псэуалтхэм ялытыгъэмэ,
илофхэм языхт дэи плонэу шытэп. Субъекти 9-мэ
проценти 3,3-м къыщегъэжьагъэу проценти
9,8-м нэсэу хэхъоныгъэ ашыгъ. Мэкъу-
мэщ продукцием елытыгъэу угуыцІэн
хъумэ, Адыгеир ары анахыбэ къэзыхы-
жыгъэр (проценти 9,8-кІэ нахыбэ хъу-
гъэ), ащ къыкІэлэкІо Ингушетир (про-
центи 7,1-кІэ).

Шагубзыхуэм яхъун ыльэныкъокІа
ЮФО-м хэхъэрэ республикхэм азыфау
Адыгеим апэрэ чыплэр шхыгъ: процент
42,3-кІэ ахэм япчъагъэ нахыбэ хъугъэ.

Кризисыр анахъ лъэшэу зыщызэхаша-
гъэр инвестициехэм къахычхы зэрэхъугъэр
ары. 2009-рэ ильэсым иапэрэ кІэлэныкъо

ЮФО-м шагъэпсыхэрэ псэуалтхэр про-
центи 9,1-кІэ нахъ макІэ хъугъэх нахъ
мышІэми, Адыгеим процент 14,3-кІэ ахэм
нахъ зыщызэхашагъэу. Унэ псэолтхэм
хэм ячаныгъэ ишхыгъэ республикэм
цыххэр зычІэсыгъэ унэу шхыгъэр фэди
2,1-кІэ нахыбэ хъугъэ.

Нэмыкі федеральнэ округхэм ялыты-
гъэмэ, ЮФО-м шыпсэурэ цыххэм ялоф-
хэр мыщ тетых: къыблэ-урысые региони
7-мэ — Адыгеим, Дагыстаным, Къалмы-
кым, Къэрэщэ-Шэрджэсым, Темыр
Осетием — Аланием, Ставрополь краим
ыкІа Волгоград хэкум мы ильэсым иапэрэ
мэзитф ахэм хахъо ащыфэхыгъ. Нэмыкі
регионхэм ащыпсэурэ цыххэм ахыщэу
къалэкІахэрэм зэрэхахыщыгъэм къы-
кІычыгъ. Псэуаи апэу ащ къыкІычыныр
къызыхыкІыгъэр лэжыпкІэм жъэжъэ дэдэу
хахъо зэрэхъугъэр ары. ЛэжыпкІэм итын-
кІэ Адыгэ Республикэм чыфэ гори те-
лэп.

Адыгеим ипотребительскэ рынки гу-
шхуагъэ къыпхелхыгъ, розничнэ сатыум
процент 20-м нэсэу Адыгеим хэхъоныгъэ
шыгъэ.

Адыгэ Республикэм и Президент
ипресс-къулыкъу

Адыгэ Республикэм и Президент и Указ

Адыгэ Республикэм ищытхъуцІэхэр афэгъэшъошэгъэнхэм
ехылагъэ

Гъэсэныгъэм ихэхъоныгъэкІэ гъэхъа-
гъэу ашыгъэхэм апае шытхъуцІэу
«Адыгэ Республикэм народнэ гъэсэ-
ныгъэмкІэ изаслуженнэ юфышІ» зы-
фиорэр афэгъэшъошэгъэнэу:

Делэкъо Вячеслав Хъазрэт ыкъом
— ублэлэ профессиональнэ гъэсэны-
гъэ зыщарагъэгъотырэ къэралыгъо
учреждениеу «Профессиональнэ лицееу
N 2-р» зыфиорэм идиректор,

Кіое Лидие Мыхъамэт ыпхъум —
гъэсэныгъэ зыщарагъэгъотырэ пчыхъэ
(сменнэ) муниципальнэ учрежденииу
«Шэуджэнхъэблэ пчыхъэ (сменнэ) еджа-
плэр» зыфиорэм идиректор егъэджен-
плуныгъэ юфшІэныкІэ игуадз,

Пахомова Ларисэ Анатолий ыпхъум
— Адыгэ къэралыгъо университетым и
Мыекъопэ къэралыгъо гуманитар-тех-
ническэ колледж икІэлэегъэджэ-зэхэ-
щакІу,

СтІашъу Нурыет Хъаджэмурат
ыпхъум — гъэсэныгъэ зыщарагъэгъо-
тырэ муниципальнэ учрежденииу «Хъ.Я.
Бэртарым ыцІэкІэ шыт гурыт еджаплэу
N 2-р» зыфиорэм физикэмкІэ икІэлэ-
егъадж,

Терчыкыо Лидие Пшыкъан
ыпхъум — гурыт профессиональнэ гъэ-
сэныгъэ зыщарагъэгъотырэ къэралыгъо
учреждениеу «Хъ. Андырхъуае ыцІэкІэ
шыт Адыгэ кІэлэегъэджэ колледжым»
икІэлэегъадж.

Псауныгъэм икъэухъумэнкІэ гъэхъа-
гъэу илэхэм ыкІа ильэсыбэ хъугъэу юф

зэришхэрэм апае шытхъуцІэу «Адыгэ
Республикэм псауныгъэм икъэухъу-
мэнкІэ изаслуженнэ юфышІ» зыфи-
орэр Потапов Валентин Филипп
ыкъом — Ставропольскэ къэралыгъо
медицинэ академием вертеброневроло-
гическэ и Клиникэ инейрохирургическэ
отделение ипащэ фэгъэшъошэгъэнэу.

Мэзым ыкІа чыгъ лъэллэ лъэпкъхэм
якъэухъумэнкІэ гъэхъэгъэшхуу илэхэм
апае шытхъуцІэу «Адыгэ Республикэм
изаслуженнэ мэллэж» зыфиорэр За-
порожцев Сергей Владимир ыкъом —
Адыгэ Республикэм мэххэмкІэ и Гъэ-
Юрышлалэ иподразделениеу «Гузе-
рипльское лесничество» зыфиорэм ипа-
щэ фэгъэшъошэгъэнэу.

Законностым игъэпытэнкІэ гъэхъагъэу
ялэхэм ыкІа ильэсыбэ хъугъэу гуетыны-
гъэ фырылэу юф зэрэшхэрэм апае шыт-
хъуцІэу «Адыгэ Республикэм изаслу-
женнэ юрист» зыфиорэр афэгъэшъо-
шэгъэнэу:

Мэрэжыулэ Борис Михаил ыкъом
— Адыгэ Республикэм и Адвокат палатэ
ипрезидент,

Хъазэшыкыо Нэфсэт Аскэрбий
ыпхъум — Адыгэ Республикэм и Кон-
ституционнэ суд итхъамат.

Адыгэ Республикэм и Президентэу
ТХЪАКІУШЫНЭ Аслъан
къ. Мыекъуапэ,
Юныгъом и 14, 2009-рэ ильэс
N 105

Апэрэу Мыекъуапэ къыщагъэлягъох

КъохапІэм шыпсэурэ лъэпкъхэм я Къэ-
ралыгъо музей икытамэу Мыекъуапэ дэ-
тым мы мафэхэм къэгъэлъэгъон
гъэшІэгъон къыщызэлахагъ.

Я 17-рэ лъэшІэгъум
шылэгъэ голландскэ сурэ-
тышІ цІэрылоу Рембрандт
илофшІагъэхэм ащыщхэм
якопиехэр Мыекъуапэ
апэрэу къыщагъэлягъох.
Музейм ащкІэ Іэпылэгъу
къыфэхыгъэ изобрази-
тельнэ искусствэм икрай
къэгъэлъэгъуапэу Крас-
нодар дэтыр.

Дунаим шызэлъашІэ-

рэ сурэтышхы 1606-рэ
ильэсым бэдзэогъум и
15-м къатэу Лейден шхыал-
тес фэшІыгъэм иунагъо
къышхыгъагъ. Илгъэ 14
ыныбжыу Лейден дэт уни-
верситетым чІэхъагъ, ау
бэрэ шемыджэу къычІэ-
кІыжыи чыплэ сурэты-
шхым еджакІоу гохагъ.
1623-рэ ильэсым Амстер-
дам шыпсэунэу мэкІожы.

Ащ мастер Іэпэласэхэм
ащылокІэ, искусствэм
игъогу кІыхъэ, игъогу
гъэшІэгъон шытхыгъ.

Рембрандт илгъэ 63-рэ
ыныбжыу идунай ехъо-
жы. Мастерым экІэм-
кІа юфшІэгъэ 2300-рэ
фэдиз къыІэкІыкІыгъ.
Ахэм ащыщхэм атешы-
кІыгъэ юфшІэгъэ 26-мэ
къэкІоллагъэхэр яплъы-
гъэх. Къэгъэлъэгъоным
мазэрэ юф ышІэшт.

(Тикорр.).

Сурэтыр къэгъэлъэгъо-
ным къыщытыра-
хыгъ.

РЕСПУБЛИКЭР хэлэжъэнэу хъазыр

Шъачэ шыкІошт форумым къырахы-
лэшт инвестиционнэ предложениехэр
нахъ нэрылэгъу хъунхэм пае Адыгеим
буклетхэр, рекламнэ роликхэр, планшет-
хэр, джащ фэдэу инвестиционнэ проект-
хэу «Ошгъутен», «Хъаджэжы», «Солнеч-
ный» зыфилохэрэм амакетищ къыгъэ-
хъазырыгъэх.

Проектэу «ТэхъутэмкІэе районым ит
поселкэу Яблоновскэм цыххэр зыщы-
псэушт микрорайонэу «Солнечный»
зыфиорэр шыгъэпсыгъэныр» зыфиорэм
фэтэрыбэу зэхэтышт унэ 13-мэ яшІын
къыделгытэ, ахэм псэуымкІа квадратнэ
метрэ мини 189-рэ фэдиз аубытышт,
джащ фэдэу псауныгъэм икъэухъумэн,
спортым, культурэм, сатыушыным япхы-
гъэ учреждениехэр къыхиубытэщтых.
ПсэуымкІа инвестициеу сомэ миллиарди
7,2-рэ ищыкІагъ.

ЛыжэхэмкІэ къызщакІухъащт комплек-
сэу «Ошгъутен» зыфиорэм сомэ милли-
арди 4 фэдиз пэлухъащт, хъаІэщхэр,

лыжэхэмкІэ къызщакІухъащт гъогухэр,
псэуплэу Гъозэрыпллэ километрэ 18-кІэ
пэудзыгъэ гъэхъунэу «Яворовая» зыфио-
рэм ыльэныкъокІэ удзыщэщхэр ша-
шышхыгъ.

Турист комплексэу «Хъаджэжы» гек-
тари 180,3-рэ фэдиз аубытышт, инвести-
циехэр сомэ миллион 943,1-рэ фэдиз мэ-
хъух. Мы проектым хъаІэщхэр, сана-
ториехэр, аквапаркыр, къушхыгъэхэу
Азиш-Тау удзыщэщхэр фуникулеры,
турист-къэбар гупчэр, ресторанхэр, са-
тыушыплэхэр ыкІа нэмыкі псэуалтхэр
хэхъэх.

— Мы проектыр шхыгъэу илэхэмкІэ
адрэхэм зыкІатекІырэ зы бгъумкІэ феде-
ральнэ автомобиль гъогуу Мыекъуапэ —
Гъозэрыпллэ, адрэ лъэныкъомкІэ —
псыхъоу Шхыгъуащэ зэрэщылэхэр, къы-
пэблагъэу мэшІоку гъогуу къалэу Мые-
къуапэ икІэу станицэу Хъаджэжы нэ-
сырэр зэрэрекІокІырэ ары.

Унашъор зымыгъэцаклэхэрэр ахэтых

Цыфхэм нахь игъэклотыгъэу агъэфедэрэ гъомылапхъэ-хэм ауасэхэм тегъахъоу афашыщтыр проценти 10-м шомыкыным ыкIи Адыгеим къыщашырэ продукциер республикэм исатыушыплэхэм зэрачыуагъэклэрэм лъыплъэгъэным япхыгъэ унашъоу Адыгэ Республикэм и Президентэу Тхьаклушынэ Аслъан зыкIэтхэжыгъэр Тэхьутэмькьоёе районным зэрэцагъэцаклэрэр Ионыгъом и 10-м ауплъэкIугъ.

АР-м экономикэ хэхъоныгъэ-хэмкIэ ыкIи сатыумкIэ и Министертвэ испециалистхэм муниципальнэ гъэпсыкIэ зилэ «Тэхьутэмькьоёе районным» иадминистрацияе иИофышIэхэмрэ кэбар жьугъэм иамалхэмрэ ягъусэхъу къуаджэу Тэхьутэмькьоёе дэт тучаниплэу гъомылапхъэхэр зыщашэхэрэм АР-м и Президент иунашъо зэрацагъэцаклэрэр ауплъэкIугъ. Зэфэхьысыжъхэм къызэрагъэлъэгъуагъэмкIэ, цыфым нахь ищыкIэгъэ шэхэкI шхынхэмрэ хьалыгъумрэ ауасэ агъэнэфэгъэ шапхъэхэм ашIокIырэп ыкIи республикэмкIэ гъомылапхъэхэм, гурытымкIэ, ауасэ дештэ. ГушыIэм пачэ, шэмрэ кефир-ымер (зы литрэм) ауасэ сомэ 19 — 22-м, творогыр (зы пачкэр) сомэ 21-м, щатэр (грамм 450-рэ

хьурэр) сомэ 28 — 35-м, къуаер (зы килограммыр) сомэ 170 — 190-м шIокIырэп.

Ау поселкэу Яблоновскэм дэт тучанишым ашыклогъэ уплъэкIунхэм шапхъэхэр икIу фэдизэу зэращамыгъэцаклэрэр, ары пакIошт, республикэм ипачэ иунашъо икIу фэдизэу зэхэзымышIыкIыгъэ ИофышIэхэри ахэтхэу испециалистхэм агъэунэфыгъ.

Мыщ фэдэ хэукъоныгъэхэр тапэкIэ дэгъэзыжыгъээнхэм пачэ министертвэм иИофышIэхэм гъомылапхъэ тучанхэм ялIыкIохэм зэдэгущыIэгъухэр адашIыгъэх, муниципальнэ образованиеу «Тэхьутэмькьоёе районным» мы лъэныкъомкIэ испециалист шхьаIэ цыфхэм нахь тэрэзэу Иоф адишIэнэу фэгъэпытагъ. Иофыгъоу къэуцугъэхэр

зэшIохыгъэнхэм пачэ анахъэу унаIэ зытебгъэтын фэе лъэныкъохэр къызылIотыкIырэ тхыгъэ район администрацием ипачэ фагъэхьыгъ.

Республикэм къыщыдагъэклэрэ продукциер Тэхьутэмькьоёе районным итучанхэм макIу зэрателъыр гумэкIыгъохэм ашыш. ШэхэкI продукциермэ хьалыгъумрэ нахьыбэрэмкIэ къызыдырашырэр гъунэгъу Краснодар краир ары. Ушъхьагъоу шыIэр районыр республикэм икIэлэ шхьаIэ зэрэпэчжыгъэр ыкIи ащ къыщашырэ гъомылапхъэхэр мыщ къэпщэнхэр зэрэмыфедэр ары.

Джащ фэдэу акциеу «Народнэ хьалыгъу» зыфиIорэр Тэхьутэмькьоёе районным шьэзэхашагъэу агъэунэфыгъэп. Район администрацием испециалист къызэриуагъэмкIэ, мы предложением районным ихьалыгъугъажэхэм дырагъэштагъэп. Ушъхьагъоу яIэр: хьалыгъу пыутыр — хьалыгъу дэи аIонышъ цыфхэм ащэфыштэп. Джьрэ лъэхъан сомэ 14 — 15 зыосэ хьалыгъур Краснодар краим ичIышIэ зэфэшъхьафхэм къарашы.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

ЕджапIэхэр машIом щаухъумэх

Республикэм иеджапIэхэм машIо къащымыхъуным тегъэпсыхъыгъэ Иофтхьабзэхэр зэпымыоу зэрахъэх, ау ахэм язытет щыкIэгъэнчъэу пIон плъэкIыштэп.

ИлъэсыкIэ еджэгъум ехьулIэу межведомственной ИофшIэкIо комиссиехэм уплъэкIунхэр республикэм иеджапIэхэм ащашыгъэх. Ахэм еджапIэхэм язытет ауплъэкIугъ, тапэкIэ щыклагъэу афалгъэгъугъагъэхэр зэрэдагъэзыжыгъэхэм еплъыгъэх.

Ионыгъом и 1-м ехьулIэу зэхашэгъэ уплъэкIунхэм къызэрагъэлъэгъуагъэмкIэ, республикэм ит еджэпIи 175-м щыщэу 159-м машIо къэхъумэ, макъэ зэрыбгъэлушт сигнализациер яI. ЕджэпIэ 78-м машIор зэрыбгъэкIосэшт псэуалгъэхэу щажу дэтын фаехэр яIэхэп. ЕджэпIэ 26-м пхъэм хэшIыкIыгъэ пкъыгъохэр раствор гъэнэфагъэкIэ ашагъэшъокIыгъэхэп. ЕджэпIэ 13-м машIо къэхъумэ, кIэлэеджаклохэр къазэрычIэпщышт кIуапIэу яIэхэр шапхъэхэм адиштэхэрэп.

КIэлэцIыкIу ИыгъыпIэхэм яхьылагъэу къэпIон хъумэ, 125-м щыщэу сигнализацие зилэр 58-рэ нылэп. МашIор зэрыбгъэкIосэшт псэуалгъэхэр щажу щызиIэхэм япчъагъэ 59-рэ мэхъу, пхъэм хэшIыкIыгъэ пкъыгъохэм шIэхэу машIо къаклэмынэнэу растворкIэ зыгъэшъокIыгъэхэр 59-рэ, машIо къэхъумэ сабийхэр къызэрычIэпщыштхэ чIэкIыпIэхэр шап-

хъэхэм защыдимыштэхэрэм япчъагъэ 27-рэ мэхъу.

Арэу щытми, зэкIэ гурыт еджапIэхэр, ублэпIэ, гурыт ыкIи апшгъэр профессиональнэ еджапIэхэр щынэгъончъэу зэрэщытхэмкIэ паспортхэр яIэх. Ау кIэлэцIыкIу ИыгъыпIи 125-м щыщэу зэрэщынэгъончъэр къэзыушыхъатырэ паспорт зилэр 39-рэ нылэп.

АР-м гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ испециалистэу Блэгъожэ Эммэ къызэриIорэмкIэ, еджапIэхэр мы лъэныкъомкIэ щыкIэгъэнчъэу щытхэп. Ау ахъщэ имыкъум къыхэкIэу зэрищыкIэгъэ дэдэм нагъэсынхэ альэкIырэп. Ахъщэ зыфэмьтIупщырэ еджапIэм «Иофыр бгъэ-тэрэзыгъэп» еIогъуае мэхъу.

Арэу щытми, республикэ целевой программэу «ЕджапIэм ищынэгъончъагъ — 2009 — 2012-рэ илъэсхэр» зыфиIорэм 2009-рэ илъэсым еджапIэхэм апае сомэ миллиони 3-рэ мин 600-рэ къыделъыгът. Ащ щыщэу миллиони 2-рэ мин 600-р электросетым изэблэхъун пэ-луагъэхьагъ, машIо къэхъумэ, макъэ зыгъэлушт системэм сомэ мин 600, мэшIогъэкIосэ псэуалгъэхэм сомэ мин 400, унэ кIоцIым щымыIэ псэуалгъэхэу машIор зэрыбгъэкIосэштхэм ящэфын сомэ мин 200 апэлухъагъ. Мы илъэсым джыри сингализацием ыкIи видеосистемэм сомэ миллионрэ мини 109-рэ атырагъэкIодэшт.

(Тикорр.).

КЪЭБАРЪКЪОХЪО

Сомэ мин 30 зырыз аратышт

Лъэпкэ проектэу «Гъэсэныгъ» зыфиIорэм анахь пшгъэралъ шхьаIэу иIэр кIэлэегъаджэм имэхъанэ къэлэтыгъэныр ыкIи еджапIэхэм яматериальнэ базэ хэхъоныгъэ егъэшIыгъэныр ары.

Мы аужырэ илъэс зэкIэлъыкIохэу лъэпкэ проектым Иоф зишIэрэм хэпшыкIэу гъэсэныгъэм исистемэ хэхъоныгъэхэр ышIыгъэх. Ащ ишыхъатых тиреспубликэкIэ кIэлэегъэджэ пшIы пчъагъэу сомэ мини 100 зырыз зэратыгъэхэр ыкIи еджэпIэ пчъагъэу сомэ миллион зырызхэр зылуагъэхэр. Еджа-

пIэу тIо зэнэкъокъум хэлэжъагъэхэри республикэм итых.

КIэлэегъаджэхэу шIухьафтыныр зылуагъэхэрэм лъэшэу агу къызэриIэтырэм даклоу, къэралыгъом уасэу къыфишIырэм елгытыгъэу обществэри ащ нэмыкIынэкIэ еплъэу мэхъу.

КIэлэпIухэу Иэпылэгъур анахь зищыклагъэхэр лъэпкэ проектым къыхиубытэщтыгъэхэп, ау а щыклагъэр тиреспубликэ шагъэтэрэ-зыжыгъ. ИлъэситIу хъугъэу кIэлэцIыкIу ИыгъыпIэхэми кIэлэпIухэми апае республикэ зэнэкъокъухэр АР-м гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министертвэ зэхэщэ.

Джырэблагъэ зэнэкъокъум фэгъэзэгъэ зэхэщэкIо комитетым кIэууххэр зэфихьысыжыгъэх. ЗэкIэмкIи мыгъэрэ зэнэкъокъум кIэлэпIу 91-рэ хэлэжъагъ. Ахэм ащыщэ 66-рэ къыхагъэщыгъ. АР-м и Президент ишIухьафтынэу сомэ мин 30 зырыз нэггырэ пэпчъ фагъэшъошэшт.

ЗэхэщэкIо комитетым хэтхэр бэрэ зэхэгущыIэжыгъэх, зэдегушнысагъэх: кIэлэпIухэм япчъагъэ нахь макIэу, ахъщэ шIухьафтыныр нахьыбэу ашIымэ нахьышIоу зым къылуагъ, адрэм шIухьафтыныр зылуагъэшт ипчъагъэ нахьыбэмэ нахьышIоу ылытагъ. Ащ тетэуи ашIыгъ.

Джы АР-м гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министертвэ иунашъо елгытыгъэу Ионыгъом и 23-м зэнэкъокъум щытекIуагъэхэм афэгущыIоштых, къалэжыгъэ шIухьафтыныр аратыжышты.

Анахь дэгъухэм ашышых Кошхъэблэ районнымкIэ кIэлэцIыкIу ИыгъыпIэу «Налмэсым» икIэлэпIоу БздэжжыкIоу Зурыет, мы районнымкIэ кIэлэцIыкIу ИыгъыпIэу «Зорька» зыфиIорэм икIэлэпIоу Евгения Кравченкэр, Шэуджэн районнымкIэ кIэлэцIыкIу ИыгъыпIэу «Насыпым» иИофышIэу Бирам Нэфсэт, МыекъуапэкIэ кIэлэцIыкIу ИыгъыпIэу «Насыпым» икIэлэпIоу Одэждэкъо Эмэ ыкIи нэмыкIхэр.

СИХЪУ Гошпагъу.

Сурэтым итыр: Кошхъэблэ районнымкIэ кIэлэцIыкIу ИыгъыпIэу «Налмэсым» икIэлэпIоу БздэжжыкIоу Зурыет.

ФЫТЫР-СЭДАКЪЭР ПТЫН ФАЕ

НэкIмэзэ мазэр Алахьталэм илъэсым мазэу къыхафэрэмэ анахь лъапIэу къыгъэнэфагъ. Рэмэзэнэ мазэр Къурланыр Тхьэм къыригъэхынэу зыщыригъэжъэгъэ маз. Быслъымэнхэм псапэ бэу къалэжыным пачэ адрэ мазэхэм ялыеу Алахьым Рэмэзэнэ мазэр хьакъэу къытфыригъэхыгъ.

НэкIмэзэ мазэр ыкIэм нэсыгъ. Мэфэ заулэу къэнагъэм анахъэу тыналэ зытетын фаехэм, фытыр-сэдакъэм мэхъанэу иIэм къатегушылагъ Адыгэ Республикэмрэ Пшызэ шьолъыррэ ащыпсэурэ быслъымэнхэм ямуфтиеу Емыж Нурбий.

Ащ къызэриуагъэмкIэ, фытыр-сэдакъэр зыфэгъэхьыгъэр цыфэу мазэм зынкIыбрэм инэкI-нэмаз, итхьэлъэлухэр, ишIушIэхэр, сэдакъэу ыгыхэрэр — зэкIэ мыхэр Алахьталым пай нэкIмазэм къыкIоцI ешIэ. НэкIыр зылыгыгъэхэм апае еIо «Сэщ пай енкIы, нэкIмазэр зылыгыгъэ цыфхэм апае джэнэтым пчъэ шхьаф «РоянкIэ» еджэхэу тэ къафызэлутхын Алахьталэм. НэкIыр къабзэу зылыгыгъэхэр а пчъэмкIэ джэнэтым ихьащтхэр арых».

— Фытырыр унэм нэггырэ пчъагъэу исым телытагъэу птышт, — къэлуатэ Емыж Нурбий. — Цыфыр чIыпIэу зыщыпсэурэм анахь игъэклотыгъэу шалэжырэ лэжыгъэм икилограмми 2,5-рэ е ащ ыуасэ фэдиз фытырыпкIэр. Тэ ащ фэдэу тилэ лэжыгъэхэр коцыр, тьыгъэгъазэр, картофыр арых. ГурытымкIэ къэплъыгъэмэ, килограмми 2,5-м ыуасэр сомэ 20-м нахь макIэп. Нахьыбэ птын пIомэ уфит, ау сомэ 20-м нахь макIэр хъуштэп. Ары мыгъэрэ НэкIмазэм ти ДиндэлэжапIэ и Совет щызэдаштэгъэ фытыр-сэдакъэр зыфэдизыр. ФытырыпкIэр атефэ унагъом ис псэтуым, сабыеу НэкIмэзэ мазэм къыхэхъухьагъэхэри зэрахэтхэу.

Пегъымбар Мухъамэд (с.х.с.) къылуагъ: «Цыфым НэкIмазэм гушыIэ мыхъунхэр ылуагъэмэ, мыхъунхэр ышIагъэу щытмэ, фытырыр ытымэ зеукъэбыжыкI». Фытыр-сэдакъэр НэкIмазэм иаужырэ мафэхэм е бирам нэмазыр рамыгъажъэзэ птын фае, ау ащ ыуж зыптырэм сэдакъэ мэхъу нахь, фытыр хьурэп. Фытырыр отыфэ уинэкI кIэшIагъэу къэнэ, зыптырэ нэуж Алахьым уипсапэхэм ахегъэхъо. Ащ пай непэ зэкIэмэ тыкъяджэ фытыр-сэдакъэр бирам нэмазыр къэмысызэ атынышъ, бирам нэмазым кIонхэу. Алахьым сэдакъэр, фытыр-зэчатэр зэптынэу зытефэу къыгъэлъэгъуагъэхэр тхьамыкIэхэр, сэдэкъэхэдзхэр, ибэхэр, сабийхэр, быслъымэнмэ къафэшIоу тхьамыкIэу псэухэрэр, гъогу тетхэр, сымэджэ пIэхэлъхэр арых.

НэкIмазэр зытыухыкIэ, илъэс къэси зэрэтишапхъэу, мэщытэу Адыгэ хэкум итымэ псэтуми бирам нэмазхэр ащыреклокIых. Мыгъэ дин ГъэIорышIапIэмкIэ унашъо зэдэштагъ бирам нэмазыр сыхъатыр 9-м тыди щырагъэжъэнэу, нэмаз ащашIынэу. Арышъ, бирам нэмазыр зышIыштхэм, ащ къекIолэIштхэм зэкIэмэ тыкъяджэ сыхъатыр 9-м ехьулIэу мэщытхэм нэмазыр ащырагъэжъэнэу.

Бирам мафэхэр мэфищ мэхъух, а мафэхэм быслъымэнэу зынкIыгъэхэр зэлъэкIох, ягупсэхэм якъэхэм макIох, афэлъалох псэкIодшIагъэу, гунахышIагъэу ядунэе гъашIэ къыщалэжыгъэхэр Тхьэ лъапIэм афигъэгъунэу, гукIэгъу къафишIынэу. Бирам мафэхэм зэкIэри зэфэлъалох псауныгъэ пытэрэ мамырныгъэ гъашIэрэ ялэнхэу.

КIАРЭ Фатим.

Иэпылэгъу тафэжъугъэхъу

Шапсыгъэ къуаджэу ШэхэкIэй гъэсэныгъэм ыкIи культурэм игупчэу шашыгъэр бэмьшIэу къызэрэзэлуахыгъэр тигъэзет къыхэтыутыгъагъ. Ащ Адыгэ Республикэм илIыкIо купи хэлэжъагъ.

Илъэс 20 фэдиз хъугъэу къоджэ еджапIэм кIэлэеджаклохэм адыгабзэр щарагъашIэ, лъэпкэ зекIокIэ-шIыкIэхэр сабийхэм ащыхалъхъэх. Ныдэлъфыбзэм ззреджэшт тхыльхэр зэрагъэгъотыгъэхэми, адыгэ литературэр, адыгэ тхакIохэмрэ усаклохэмрэ ятворчествэ гъогу нахь игъэклотыгъэу зэрагъэшIыным пачэ ахэм адыгэ тхыльхэр ящыклагъэх. АщкIэ еджапIэм икIэлэегъаджэхэри икIэлэеджаклохэри къызщыгугъыхэрэр тэры, Адыгэ Республикэм щыпсэурэ ялэпкъэгъухэр ары.

Ащ фэгъэхьыгъэу лъэпкэ гъэзетэу «Адыгэ макъэм» иредакцие республикэм щыпсэурэ тхакIохэм, усаклохэм, кIэлэегъаджэхэм, адыгэ унагъохэм, библиотекэхэм яИофышIэхэм къяджэ шапсыгъэ кIэлэцIыкIухэм яшIуагъэ арагъэкIынэу. АдыгабзэкIэ тхыгъэ тхыль лыхэр, адыгэхэм афэгъэхьыгъэу урысыбзэкIэ тхыгъэхэр, шьузэдджыгъэхэр, жьугъэфедэгъахэхэр шьуиунэхэм арылхэмэ, шьуафэмыежъэу шьуиIэхэмэ, кIэлэцIыкIухэм афядгъэщэнхэу тэгъоих. ТитхакIохэри, тишIэныгъэлэжъэхэри мы Иофым къыхэлэжъэнхэу тащэгугъы.

Иофыр зыгу къэкIыгъэр ыкIи кIэщакIо фэхъугъэр Германием къыкIыжыгъэу Мыекъуапэ щыпсэурэ шIэныгъэлэжъэу, философэу Едыдж Батрай ары. Ащ къыгъэхъазырыгъэ библиотекэ цыкIур тилофшIапIэ къырихьылIэгъах, тхьауегъэпсэу етIо. АдыгабзэкIэ тхыгъэ тхыльхэм тыкъаяжэ. Ахэр къыздэшъухьыштытхэр «Адыгэ макъэм» иредакцие зычIэт унэу Мыекъуапэ дэтыр ары. Адресыр: къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197, приемнэм ис секретарым ыджэ.

ШЪАУКЪО Аслъангуаш.

чылыи апэуцужьын зылгэ-кышт чыг лэпкхэм аклэхэр кызылэклагъахьэх. Ахэр апхьых, кыагэкых, зыщыфаехэм мээхэм ахагъэтлысхьэх. Непэрэ мафэм ехьулэу мыщ фэдэ клэ тонни 4,7-рэ аугъонг. Мы пчыагэхэм кыагэлъагъо дэшхо чыгхэм чылэр кыауи зэрэклодыгэхэм кыыхэкыклэ ахэм ачылплэ уасэ зилэ чыг лэпкх-

лыпльэн Иофшлэнхэр рашы-лэнхэу. Ащ нэмыклэу клэхэр ренэу кызышагэкырэ базэу гектар 38-рэ хьурэм лыплъэн Иофшлэнхэр ащызэхэцгэнхэм ыкли нэмыклэ Иофыгъохэм апэ-луагэхьанэу федеральнэ бюджетым ахьщэ тедзэ мы мэфэ благэхэм кыафитлупщынэу щыт.

— Мээхэр кызэтэдгэнэн-

фышлэхэм псынклэу агэклосэн альэкыгъ.

Гьэорышлэлэм пшгъэрылгъ шхьалэу илэхэм ащыщ санитар щынэгъончъэным ыльэныкыоклэ мээхэр кызухьумэгъэнхэр. Мыщ епхыгъэу 2008-рэ илээсым чыгхэм яхэхьонклэ зиягъэ кьэклорэ хьацлэ-плалэхэм ыкли ахэм кыаузырэ узхэм ябэныгъэным фэшлэ зэтэгъуоцожьын Иофшлэбзэ-хэр мээ гектар мин 1,4-м цырагэклоклыгъ.

Цыфхэм чыгхэр агъэтлысма ашлэигоу лъэлэу тхыльхэмклэ 2008-рэ илээсым Гьэорышлэлэм пчыагъэрэ зыкыфагъэзагъ, ащ епхыгъэу ззэгъыныгъэ 494-рэ зэдашыгъ. Унэхэм ягъэ-плъын пэлухьанэу кубическэ метрэ мин 11,4-рэ цыфхэм ара-тыгъ.

2008-рэ илээсым кыклоцлэ планым кыдыхилыгъэрэ ыкли кыдыхимылыгъэрэ Иофшлэбзэ 49-рэ мээхэм я Гьэорышлэлэ зэхицагъ, мээ законодательствэр аужьагъэу гьогогъу 24-рэ кыыхагъэщыгъ. Лажьэ зилэу агъэунэфыгъэхэм административнэ пшгъэдэкыжь арагъэхьыгъ, административнэ тазырэу атыралъхьагъэхэр законыр зыукъуагъэхэм кыарагъэпщыныгъ.

Джащ фэдэу мы илээсым Адыгэ Республикэм хэгъэгъу клоцлэ Иофхэмклэ и Министерствэ икылыкшлэхэмрэ Гьэорышлэлэм Иофшлэхэмрэ згъгъэсхэу уплэкълунхэр зэхацагъэх. Зэфэхьысыжьхэм кызэрагъэлъэгъуагъэмклэ, мээыр раупкыгъэу ыкли уголовнэ Иоф кызыпытэджен зылэкышлэ хьугъэ-шлэгъэ 26-рэ зэрахьагъэу агъэунэфыгъ. Ащ епхыгъэ материалхэр правэухьумэкло органхэм алэклагъэхьагъэх.

Мы илээсир пштэмэ, планым кыдыхилыгъэрэ ыкли кыдыхимылыгъэрэ Иофшлэбзэ 70-рэ Гьэорышлэлэм зэхицагъ. Законыр зыукъуагъэхэм яхьыллагъэу протокол 36-рэ зэхагъэуцагъ. Административнэ пшгъэдэкыжь нэбгырэ 36-мэ арагъэхьыгъ. Административнэ тазырэу сомэ мин 94,4-рэ кыарагъэтыжыгъ. Тапэкли мы Иофшлэныр лъагэклотэн гухэлэ ял.

— Хэтрэ цыфэу мээым Иоф щызышлэрэм ыгу илгыр зы — тимээхэр кызухьумагъэхэ ыкли нахь дахэ хьунхэр, машлор апэ-чыжьэу, жьы хьугъэ чыгхэр хэтымыгъэклодэжьхэу цыфхэм шлуагъэ кыафадгъэхьыныр ары, — ело Былымыхэ Рэщыдэ. — Бэ мээым шлуагъэу кытитырэ, фэдэу кыыхьын ыльэкыштыр. Ащклэ аужьэрэ илээс зэкълэы-кдохэм мээхэр тызэрэфаем фэдэу тымыгъэфедатгъэхэм, джы зы пэрыохьу кытфэхьужьырэлэ. Мээым шлуагъэу кытын ыльэкыштыр зэкълэ кьедгъэтынэу тыхьазыр, ти Президенти ащклэ кыддырегъаштэ. Чэнагъэ тымышлэу тимээхэм кыагырэ пхьэр дгъэфедэмэ, тиреспубликэ изэкономикэ хэхьонгъэшлэхэр зэришлэщтхэм сицыхьэ телл.

Гьэорышлэлэм ипашэ игу-щылэ иклэухым мээ хьызмэтым щылажьэхэрэм ямэфэклэу кьэ-благъэрэм пае кыафегушлуагъ. Иофшлэгъухэм псауныгъэ ялэ-нэу, мээым хэхьонгъэу ышлы-рэм кыщамыгъэкленэу, тимээ бэгъэ зэпытынэу кыафэлъэлэуагъ.

КИАРЭ Фатим.

Сурэтхэм арыгъхэр: **Гьэорышлэлэм ипашэу Былымыхэ Рэщыдэрэ** отделым илэшхьэтэгъу **Болэкъо Аслъанрэ;** мээ хьызмэт **Гьэорышлэлэм** ило-фышлэхэр.

МЭЗЫР КЪЭРАЛЫГЪОМ ИБАЙНЫГЪ

Мээхэр кьэралыгъом ибайныгъэ шхьалэхэм ащыщых. Арэуштэу щытми, илээс кьэс шапхэу щылэхэм адиштэу ыкли агъэфедэнэу раупкырэ чыг пчыагъэм ипроценти 10-р изыупкыхэрэр хабзэу щылэхэр зыукъохэрэр арых. Мээхэр нахь икыоу кызэтэгъэнэгъэнхэм фэшлэ Урысые Федерацием и Уголовнэ Кодекс статьяхэр клэу хагъэхьагъэх.

2007-рэ илээсым кыщегъэ-жыагъэу мээхэр УФ-м исуьбектхэм кьаратыжыгъэх. Джы кьэралыгъо унитарнэ Иофшлэлэхэм (ГУП-хэм) ежь-ежы-рэу ашгъэхэ алыгъыжын фае хьугъэ. Ар Иоф псынклагъоп, арэуштэу щытми, мээ хьызмэ-тым щылажьэхэрэм яшвыпкыэ рахьыллагъэу Иофхэр зэшлуахь, гъэхьагъэхэри ашых.

Адыгэ Республикэм имээхэм я Гьэорышлэлэ ипашэу Былымыхэ Рэщыдэ кызэрилуагъэм-клэ, 2007-рэ илээсым ищылэ мазэ кыщегъэжыагъэу кодекс-клэм рэлажьэх. Ащ мээхэм афэ-гъэхьыгъэ федеральнэ ыкли рес-публикэ хэбзэ гъэуцугъэу щыла-гъэхэм зэхьокыныгъэхэр афи-шыгъэх. Апэрэмклэ, УФ-м мээ-хэр субьектхэм кьаритыжы-гъэх. Ятлонэрэмклэ, ащ кы-хэкълэу чыплэ кьэралыгъо ор-ганхэм мээ Иофхэм язехьанклэ фитыныгъэу ялагъэхэр джы на-хьыбэ хьугъэх. Ящэнэрэмклэ, мээ хьызмэтшлэлэхэм лесни-чествэхэр кьахэкыжыгъэх. Ахэр арых джы фитыныгъэу кы-афгъэклогатгъэхэр зышагъэфед-дэштхэр. Мээ хьызмэтшлэлэхэм кыафэнэгъэ лахьхэм непэ кьэ-ралыгъо унитарнэ предпрятиеклэ (ГУП) яджэх, ахэр 8 мэхьух. ГУП-хэм агъэцклен фэе пшгъэ-рылгъ шхьалэу кыафэнагъэр мээ-хэм раупклэнрэ ягъэкълэжынырэ арых, лесничествэхэм ахэр кы-аухьумэщтых, кыагъэгъунэщтых. Республикэм икьэралыгъо хэ-бзэ органхэм илээситлуклэ узэ-клэлэбэжмэ шэпхээ правовой акти 9-у аштагъэм щышэу анахь шхьалэ хьугъэр Адыгэ Респуб-ликэм щаштэгъэ унашэу «О регулировании лесных отно-шений» зыфиорэр ары. Мээ-хэмклэ федеральнэ законода-тельством даклоу мээ отраслым хэхьонгъэхэр ышлынхэмклэ правовой базисыр гъэпсыгъэ хьугъэ. Джащ фэдэу тапэрэ илээ-си 10-м АР-м имээ хьызмэт ыльэ-ныкыоклэ щылэ анахь документ шхьалэхэр аштагъэх.

Адыгэ Республикэм и Прези-дент, АР-м иминистрэхэм я Ка-бинет ыкли АР-м и Кьэралыгъо Совет — Хасэм правовой ыкли гьэорышлэн унашэу аштагъэ-хэм яшлуагъэкклэ мээ хьызмэтым ыльэныкыоклэ щылэ шапхэхэр гъэцклагъэ хьугъэх ыкли бюд-жет сферэм Иоф щызышлэхэ-рэм ящыклэгъэ мээ продукци-ер алэклагъэхьан альэкыгъ, рес-

публикэм ит предпрятиехэу мэ-зым Иоф дэзышлэхэрэм яИоф зэ-щыкыуагъэлэ.

— 2007-рэ илээсым кы-щегъэжыагъэу ти Гьэорышлэ-плэ Адыгэ Республикэм имини-стрэхэм я Кабинет хэхьэ, — ело Рэщыдэ. — Арыш, мафэ кьэс-плэи хьунэу мээым Иоф изы-тет, тиИофшлэлэ пашэхэр егъэ-гумэкых. АР-м и Президентэу Тхьакулэщынэ Аслъан ыналэ кызэрэттетым кыыхэкълэу ти-Иофхэр дэгъу хьугъэх. Амалэу республикэм илэмклэ ишлуагъэ кытегъэкы. Мыгъэ тиИофхэм апэлуагъэхьанэу ти Гьэоры-шлэлэ ахьщэ кыафатлупщыгъ. Джащ фэдэу тиИофшлэн нахь псынклэ кызэрэтфэхьущтым пае законодательнэ акт горэхэ-ри кытфагъэцклагъэх.

2008-рэ илээсым респуб-ликэм мээхэмклэ и Гьэорышлэ-плэ икьэралыгъо унитарнэ пред-прятиехэм мээхэр кызэтэгъэнэжыгъэнхэм пае гектари 114-мэ чыг цыклэхэр иклэры-клэу атырагъэтлысхьажыгъэх, гектар 63-мэ уасэ зилэ чыг лэпкхэр ашагъэтлысхьагъэх. Ащ нэмыклэу чыг лэпкхэр зытет гектар 718-мэ ящыклэгъэ Иоф-шлэнхэр арашыллагъэх. Респуб-ликэм ипитомникхэм уасэ зилэ чыг лэпкэ мин 273,6-рэ кы-ащагъэкыгъ. Тимээхэм атэгъэ-псыхьагъэхэу узхэм, огъуми,

хэр зэрагъэтлысыжыгъэхэр. Ащ кыыхэкълэу илээситлэ-щы-клэ агъэфедэн икыун чыг цы-клэхэр ялэх.

2009-рэ илээсым кьэралы-гъом изаказклэ мээхэр кызухь-умэгъэнхэм пае гектар 506-мэ чыгхэр иклэрыклэу ащыгъэтлы-сыжыгъэнхэр кыделгытэ. Мы илээсым кыклоцлэ чыг гектар пчыагъэу агъэтлысхьэр нахь ма-клэ зыклэхьугъэр УФ-м имээ ко-декс кыгъэнэфэрэ шапхэхэм адиштэу АР-м чыгхэр нахь ма-клэу щыраупкы зэрэхьугъэр ары. Законодательством кызэ-ригъэнафэрэмклэ, кыаухьумэрэ мээхэм (мы категорием АР-м имээхэм янахьыбэр кыыхебы-тэ) чыгхэр ащиуупкыын узфи-тыр ахэр зыклодыпэхэкклэ ары нылэп.

Селекционнэ-чылэпхьэлэжь базэ гъэпсыгъэным пае 2008-рэ илээсым чылэпхьэ кьэгъэкы-нымклэ Иофшлэн гъэнэфагъэхэр зэшлуахьгъэх: мээ хьызмэтхэу федеральнэ заказымклэ зэнэкьо-кыум теклоныгъэ кыщыдэзы-хьыгъэхэм чылэпхьэ плантаци-хэр ашагъэпсыгъэх, селекцион-нэ-чылэпхьэлэжь объектхэу гек-тари 150-рэ хьурэм лыплъэн Иофшлэнхэр арашыллагъэх. Мы илээсым Урысыем имээ хьыз-мэт кьэралыгъо ззэгъыныгъэ да-шыгъ клэхэр кызышагъэкырэ плантациехэу гектар 16 хьурэм

хэм пае мээ кодексым фиты-ныгъэу кытитыгъэхэр зэкклэ тэгъэфедэх, — ело Рэщыдэ. — Джырэ лъэхьан мээхэм язы-тет дэгъу плон плэкышлэ. Уз-хэр кыаузыгъэхэп, машло кьа-клэнагъэлэ. Цыфмэ агъэстынэу ящыклагъэм фэдиз алэклэдгъэ-хьагъ. Ащ нэмыклэу пхьэм Иоф дэзышлэрэ предпрятие цы-клоу республикэм итхэм тишлу-гъэ ядгъэкыгъ. Джыри аукци-онхэр тишлэщтых, пхьэр цыф-хэм ятшэщт.

Мээхэр машлом щыухьумэ-гъэнхэм лыплъэрэ предпрят-иехэм 2008-рэ илээсым машлор кьэмыгъэхьугъэнымклэ Иофшлэ-бзэ зэфэшхьафхэр зэхацагъэх. Джащ фэдэу мээхэр машлом щыухьумэгъэнхэмклэ ыкли ащ фэдэ кьэхьумэ зэдэлэжыныхэм фэгъэхьыгъэу АР-м мээхэмклэ и Гьэорышлэлэ ззэгъыныгъэ адишлыгъ Краснодар краим мээ хьызмэтымклэ и Департа-мент, Кавказ кьэралыгъо чылопс биосфернэ заповедникым, Уры-сыем и МЧС и Гьэорышлэлэ шхьалэу Адыгэ Республикэм щылэм. Мээ хьызмэтхэм профи-лактикэм ыльэныкыоклэ Иофшлэ-бзэу зэхацагъэхэм яшлуагъэкклэ Адыгеим имээхэм мэшлэшхом закышцилэтыгъэлэ, уцыжьэу мээ члэгъхэм ачлэтхэм кыащыхьугъэ машлор Гьэорышлэлэм иструк-турнэ подразделениехэм яло-

ХЪАЛЭЛЭУ ЛЭЖЬАГЪЭХ

Цыфэу бэрэ унэгу кIэтырэр бэрэ кыбготынэу, кыбдыщыIэнэу кыпшылошызэ, игъашIэ ухэтэу удэкIо. Джащ фэдэ лэжъэкIо хьалэл непэ зигугъу къэсшыIмэ сшIоигъор.

Къуаджэу Хьалгъэуае унэгъо 370-м ехъу дэс. Нахьыбэу дэсхэр Лыхасэхэр, Хъуадэхэр, Тхьалхэр арых. Хэжъхэр мэкIэ дэд, тичылэ Хэжъ унагъоу дэсыр зы. Хэжъ Ибрахимэ иунагъо унэгъо-шхоу шытыгъэп, Ибрахимэ ыкIо закъоу Аскэр унагъом икIэлэ гъэшIогагъ. Ащ пае бзаджэу, ерыуаджэу, шъхъпаеу къэ-тэджыгъэп. Нымрэ тымрэ ядэIоу, ахэм алорэм лъэбэкъукIэ дэмышху, сыдигъуи тым иIэпыIэгъоу кыыхыгъ. ЗыкыIэти лыпкыым зеуцом ятэрэ янэрэ кызырэнэ-кIыху зыми кIуагъэп, колхозу «Путь Ильича» зыфилорэм хэхагъ. Апзу Iоф-шIэныр прицепщикэу ригъэжагъ. ЕтIанэ трактористхэр ыкIи комбайнерхэр кыз-щагъэхьабырэр курсхэм агъэкIуагъ. ИкIоджэу тракторист анахьыжъэу Хьут Юныс игъусэу трактор анахь инэу ыкIи анахь кIодIэшхоу «ЧТЗ» зыфилорэм тесэу IофшIэныр ригъэжагъ. Илъэс пчъагъэ-

рэ трактористэу лэжъагъэ, ищытху ари-гъэIуагъ.

Бын иIэ хьугъэ. Аскэр иIофшIакIэ кол-хозым ипашэхэм агу рихьыштыгъ. Тутын-лэжъ бригадэм бригадирэу агъэкIогагъ. Тутын къэбгъэкIыныр псынклагъоу шы-тыгъэп. Тутын рассадэ къэбгъэкIыным пае бжыхъэм ебгъэжъэнышъ, кIымэфэ ре-ным ащ удэлэжъэн фэягъэ. Тутынлэжъ цIэрыIохэу МэщфэшIу Фатимэт, Шэр-тэнэ Тыгъэнгуащэ, Лыхасэ Дэхэнагъо иупчIэжъэгъуху тутынлэжъыным ишъэф-хэр зэригъэшIагъэх. Колхозым итутын-лэжъхэм азыфагу шыкIорэ зэнэкъокъум текIоныгъэ кышыдыхэу ригъэжагъ.

ОшIэ-дэмышIэу фашист Германиер тикъэралыгъо кытебэнагъ. Аскэр пый мэхъаджэм езонхэу пэгъокIыгъэхэм яса-тыр хэтэу зэошхом имашIо хэхагъ. Къа-лэхэу Варшава, Прага, Харьков шъха-фит зэрашIыжыгъэхэм илахьышIу зэрэ-хишIыхагъэм пае боевой наградэхэу пшIым кхэху кыфагъэшъошагъ. Хэ-гъэгъу зэошхор заухым ядэжъ къэкIо-жыгъ. Колхозым шызэшIуахырэ Iоф-шIэн псэуэми ахэлэжагъ. Былымэхъо

фермэм илъэс пчъагъэрэ былымэхъоу шылэжагъ. Аскэр ишъхъэгъусэу Шам-хъан былымэхъо фермэу илI зытетыгъэм Iухъанэу фэзыгъэчэфыгъэр Аскэр арыгъэ. Бын Iужьоу кIэлэцIыкIуитф зэрысыгъэм ифIо-фашIэхэр ахэм адэбгъэцкIэжы-ныр псынклэгъуагъэп. Ау ахэр Шамхъан зэшIуихыгъэх, иIофшIакIэIэ ищытху аригъалоу чэмыш пэрытхэм ясатыр хэ-тэу лэжъагъэ. Джауштэу Хэжъ унэгъо за-къоу тикъуаджэ дэсым кыкIыгъэ лэжъэ-

кIо хьалэлхэу Аскэррэ ащ ишъхъэгъу-сэу Шамхъанрэ Iоф ашIагъ. ЯкIэлищырэ пшъэшъитIурэ ны-тыхэм ялъагъо лъагъэ-кIуатэ. Шъхъадж унэгъо дахэ иIэу мэла-жъэх ыкIи мепсэух. Зэш-зэшпыхъухэм къакIэхъухагъэхэу сабийхэр яIэх.

ХЪОДЭ Сэфэр.

Хьалгъэуай.

Сурэтым итхэр: **зэшъхъэгъусэхэу Хэжъ Аскэррэ Шамхъанрэ, ашъхагъ итыр акъоу Руслъан.**

ШIэныгъэлэжъым къеIуатэ

ГушчыIэжъхэр омонимхэм яухъумакIох

Лъэпкъыбзэм тырыгушылэ зыхъукIэ гушчыIэу ащ хэтхэм къяхъулэхэрэм, зэхъоиныгъэу афэхъухэрэм макIэу гу альбътэ-тэ. Ахэр ямэхъанэкIэ зетекIыхэу жабзэм зэрэщыхъухэрэр кызы-хэкIырэр гушчыIэу зыгоуцохэр-рэр, е гушчыIэ зэгъусэ зэпхыгъэ-хэу зыхъуагъэхэр, е цIыфэу зы-фэгъэзагъэу зыфагъэфедэрэр, е жабзэр зыщагъэфедэрэ чIыплэр арых.

КыыхэкIы гушчыIэм имэхъанэ дыкIыгъоу зыгъэфедэрэм иду-нэеылкыкIи кыдыгъэлагъоу, жабзэмкIэ а кыгъэлагъорэм зэрэфыштыри (ыгу рехымэ, шIодэгъумэ, шIодэмэ, цэгъу-шукIымэ, дэхъашхымэ, кIэна-кIэмэ) кыдыгъэлагъоу. Ащ фэдэ шIыкIэу адыгэ гушчыIэхэм ямэхъанэхэр рызэблажъухэу шы-Iэмэ зэу ашышых омонимхэр. ОмонимкIэ адыгабзэм шыза-джэхэрэр якъIуакIэIи ятхы-кIэIи зыхэу, ау ямэхъанэкIэ зэф-эшъхьафхэр арых. ГушчыIэм пае: ШыкIагъэ зымыIэ **хьурэп**. Чэмыр **хьурэп**, сымэджен пае. Мы гушчыIэхэм ахэт гушчыIэу «хьурэп» зыфилорэр икIэIуакIэ-кIи итхыкIэIи зэфэдэ, ау имэ-хъанэкIэ зетекIы.

Сыд фэдэ гушчыIи лъэпкъым ыбзэ кызыхахьэкIэ, зы мэхъанэ гъэнэфагъэ иIэу апэ кыхъэуцо, ау ар жабзэм шагъэфедэ зыхъу-кIэ, ылгъапэ зеушъомбгъу, имэ-хъанэкIэ пэблэгъэ синонимхэр, пэгъэуцу мэхъанэ зилэ антоним-хэр кыгохьэх. Ахэр кызыды-ригъаIэхэзэ, жабзэм амал гъэ-шIэгъонхэр къегъотых.

Писатель, поэт, журналист

лэпчэ итхакIэ рыпшIэжъынэу жэбзэ образхэр квеугупшысых, егъэфедэх, шIыкIэ гъэнэфагъэхэр кыыхых. ЯтхыIэхэм уяджэ зы-хъукIэ, ар нафэ кыпфэху. Ащ фэдэ жэбзэ образхэм ашышых омонимхэри. ГушчыIэжъхэр омонимхэм яухъумакIох: текстым хэтхэу бзэм кышырахабIых, нахь игъэкIотыгъэуи ащагъэ-федэх, кызытегушчыIэхэрэри нахь упкIэпкыгъэу къагъэла-гъох. Ягъусэ гушчыIэхэр зэбла-хъух, мэхъанэкIэр къэзышIырэ гушчыIэхэр нэрылэгъу кытфа-шIых. МэхъанэкIэу ахэм яIэ хьу-рэм лъэпкъыбзэр квегъэбаи, гу-шчыIэм лъэкIэу иIэм хегъахъо, жабзэм амалэу IэкIэлым зы-регъэушъомбгъу.

КыкIэлъыкIошт цысэхэм ар къагъэлагъо. ГушчыIэжъэу «Шы-гыным **икI**, ныбджэгъум **ижъ**» зыфилорэм хэт гушчыIэу **икI** зы-филорэр нэмыкI текст хэтэу кызы-шпIокIэ, зэблихъунышъ кыкIыр-рэр нэмыкI шыпкIэ хъун ылгъэ-кIышт. Ар къегъэшыпкIэжы цысэу кыкIэлъыкIошттым: «Унэм псынклэу **икIи**, хьакIэр къегъэ-благъ». ГушчыIэу «**икI**» зыфилорэм ащ фэдэ амал къэзытырэр зыкIыгъу гушчыIэу «**унэр**» ыкIи ащ икIэхэу — «**м**»-р арых. Ащ фэдэу гушчыIэжъмэ къаухъумэ-хэу, ау ахэм ахэмытэу нэмыкI текстхэм ащагъэфедэ зыхъукIэ омоним пшъэрылгыр агъэцакIэу адыгабзэм узышIыкIэштыр макIэп. Зэгъапшэх ахэм уащыгъо-эным пае: Шыгъым шыгъупс **кIэ-кIы** (кыыхэкIы) — Бжыхъэм ма-фэр нахь **кIэкIы** (кIако) мэхъу; **ШыкIырэм** (зэкIокIырэм) ина-

сып еукIы — Дзыом **шыкIы-рэм** (хэкIырэм) тучангесыр ре-нэу лъэплэб; ШыкIагъэ зымыIэ **хьурэп** (уIуэкIэштэп) — Чэмыр **хьурэп** (уц пичырэп); Шынэрэм цэ **тефэ** (нэсы) — Столым кы-тыралъхьагъэр **тефэрэп** (шъха-дэкIы); ШытхьукIаерэ (лыерэ) убыкIаерэ (егъэхъугъэрэ) зэфэ-дэх — **КIаерэ** (чыгъ лъэпкъэу мэзым кыыхакIэрэмэ ашыш) **чыгъаерэ** а мэзым анахьыбэу кыыхакIэхэрэр; Якъэ псы **дэуагъ** (дэлъэдагъ) — КIэлэ шъхауба-терэ Iэгум шхончыкIэ **дэуагъ** (Iа-шэкIэ цэ дигъэфагъ); Янахьыжъ иунашъо япшъашъэ **екъутэ** (еукъо) — КIалэм пхъэ **екъутэ** (зэгъеуты); **Зикъо** (псэушъхь, былым) кIодыгъэм **къо** дыргъ макъэ ытхьакIумэ ит — **Зикъо** (кIалэ) дзэм ащагъэр чэщи мафи къэкIожыштымэ еIошъ ежэ; **Хъэм** (псэушъхьэм) къупшъхьэ-кIэ уеомэ, ыл узырэп — **Хъэм** (ячменъ) мы илъэсым лэжыгъэ бэгъуагъэ кытыгъ.

Зигугъу къэтшIыгъэ омоним-хэм анэмыкIэу лъэпкъыбзэр къэзыгъэбаихэрэм ашышых нэ-мыкIыбзэхэм къахэкIыгъэ гу-шчыIэхэри, диалект зэфэшъхьаф-хэм къатырэ гушчыIэхэри. Ахэр нахь макIэу гушчыIэжъхэм къа-гъэгъунэх. Сыда пIомэ хымэ гу-шчыIэхэр, диалектымэ къахэкIы-гъэхэр литературабзэм ыштэн-хэм, ащ шышъы хъунхэм уахъ-тэу ишыкIагъэр нахьыб. Ахэм нахь игъэкIотыгъэу талыплъэн. Ау мы сатырхэми цысэ заулэ-хэр къащытхьыных: ахэми жэбзэ образхэр къатынымкIэ тхакIохэм (писательхэм, поэтхэм, журна-

листхэм, телевидением иIофы-шIэхэм) джыри литературнэ шапхъэм ымыштэгъэ гушчыIэхэри агъэфедэхэу урехьылIэ. Шысэ-хэр: **Чэтым** (бзыу лъэпкъ) кIэн-кIэ ыкIуачI — **Чэтым** (Iэшым) мэлхэр кытырагъэзыхьажы-гъэх, ау джыри ашыгъэхэп. Апэ-рэ гушчыIэхыгъэм хэт гушчыIэу «**чэтым**» шышъ макъэу «**ч**»-р адыгэ литературабзэм зэкIэмэ зэфэдэу кышцаIо, ау бжъэдыгъу-м нахьыбэрэм ятIонэрэ гушчы-Iэу «чэт» зыфилорэм хэт макъэу «**ч**»-м жьы кIэтэу кышцаIо. Арышъ, ар бжъэдыгъу диалек-тым ифэмэ-бжыымэ кыыхэкIэу жабзэм хэхагъ пIон плъэкIышт. Ащ фэдэ кыо зыфэпIошттым («тым икIалэр») имэхъанэ зыхъукIэ зэкIэ адыгэмэ макъэу «къо»-р жьы кIэмытэу къабзэу къаIо, ау «къо»-м былым мэхъанэ иIэ зы-хъукIэ, жьы кIэтэу бжъэдыгъу-м къаIоныр яшэн. Ащи икIэ-кIуапIэр диалектыр ары. Ащ кыгъэлагъорэр адыгэ литера-турабзэр диалектхэми кызы-рагъэбаирэр, тхэхэрэми амалы-кIэхэр зэраритыхэрэр ары. А амалхэр титхакIохэм агъэфедэх. ГушчыIэм пае, Пэрэныкъо Чати-бэ ипхьесэу «О си Тхьэ, кысфэ-гъэгъу» зыфилоу бэмышIэу ти-адыгэ драматическэ театрэ ша-гъэуцугъэм «**къо**»-мрэ «**къо**»-мрэ (жыы зыкIэтэу кызышцаIо-рэмрэ) зэрзэтекIыхэрэр дэгъоу шигъэфедэагъ ыкIи спектаклэм еплъынэу къэкIуагъэхэр лъэшэу ыгъэшхыгъэх: ешъокIо кIалэу Байзэт фэгъэхьыгъэу ятэ губжы-гъэу янэ зыреIом: «Къоп ар, къо нахь!» жьы кIэтэу «къо»-р кы-зелом, кIалэр хъайуан хъугъэу кыыригъэкIыгъ. Ащ фэдэ шысэу къэпхьын плъэкIынуу шыIэр макIэп. Ахэр зэкIэ угъоигъэхэу къэтхыхагъэмэ, адыгэ жабзэм изэгъэшIэнкIэ ишIогъэшхо кы-зэрэкIошттым шцэ хэлъэп. Ащ

кыгъэшъыпкIэшт диалект зэфэ-шъхьафхэм адыгэ литература-бзэм иамалхэр кызырагъэ-баирэр.

НэмыкIыбзэмэ къахэкIыгъэу адыгабзэм кыыхэхагъэхэми омонимхэр куоу зэхэпфынымкIэ шысэ гъэшIэгъонхэр шыIэх. Ау ахэм уакыитегушчыIэным Iоф-шIэн шъхаф ишыкIагъ. Ащ кыыхэкIэу ахэм ашышэу гъэзет-еджэхэр ригъэгупшысэнхэу шысэ заулэ къэтхьын: **карт** (гео-графическэ) — **карт** (фотогра-фия) — **карт** (зэрэджэгухэрэ тхылышIэ гъэкIэрэкIагъ); **кран** (псы кызырычъырэ труб) — **кран** (хьылъэ къэзыIэтыр ме-ханизм); **ток** (электрическэ то-кэу нэфынэ къэзытырэр) — **ток** (хьамэу лэжыгъэ зытыратакъоу, зышцаIыгырэр); **доктор** (врач-Iазэ) — **доктор** (шIэныгъэлэжъ, апшъэрэ степень зилэ гъэсагъ); **мин** (пчъагъэ) — **мин** (къэон Iаш, гын зыкIоцIылъ Iэшэ мэхъадж), ахэм анэмыкIыбэхэри.

Ахэр зэкIэ зэхэпфынхэр, кызыхэкIыгъэ бзэхэр къэбгъо-тынхэр, тиadyгабзэ кызырэхэ-хьэгъэхэ шIыкIэм ыуж пфы-ныр ушэтын гъэшIэгъон хъунэу уегъэгугъэ.

БзэшIэныгъэм зишчыIэныгъэ езыпхыгъэхэмкIэ, тхакIохэмкIэ, журналистхэмкIэ ащ фэдэ Iоф-шIагъэр IэпыIэгъушIу зэрэхъу-штым уехьырэхьышэнэу шытэп.

Арышъ, студентхэу филоло-гием пылхэу университетмэ ащеджэхэрэм, аспирантхэу бзэ-шIэныгъэм дэлэжъэнэу изыхъу-хьагъэхэм а Iофыгъохэу зигу-гъу къэтшIыгъэхэр зэшIуахын-хэу дэлажъэхэмэ, яшIогъэшхо къагъэкIон алъэкIышт.

БЛЭГЪОЖЪ Зулкъарин.

Филологие шIэныгъэхэм-кIэ доктор, Адыгэ къэралы-гъо университетым ипро-фессор.

■ НЫБЖЫКІЭХЭМРЭ ГЪЭСЭНЫГЪЭМРЭ

ПІУНЫГЪЭМ МЭХЪАНЭШХО ЩЫРАТЫ

Пуныгъэм нахь лъэшэу аналэ тырагъэ-
тыныр мы аужырэ илээсхэм гъэсэн-
гъэмкІэ Федеральнэ агентствэм Іофэу
ышІэрэмкІэ анахь мэхъанэшхо зэриты-
рэм ащыщ. Ащ ишыхъат Урысыем иегъэ-
джэпІэ учреждениехэм яаккредитацие
фэгъэхьыгъэ аттестационнэ комиссиехэм
2003-рэ илээсым Іоныггом и 1-м кышце-
гъэжыгъэу осэ гъэнфагъэ фашыгъэ пу-
ныгъэ ІофшІэныр зэрэхагъэуагъэр.
(Урысыем гъэсэнгъэмкІэ и Министер-
ствэ унашъоу 2002-рэ илээсым тыгъэа-
зэм и 27-м ыштагъэр).

Мыкьопэ къэралыгъо технологическэ
университетэу Блэгъожь Хъазрэт зипа-
щэм профессиональнэ шэпхъэ лъагэм те-
гъэпсыкІыгъэу специалистхэм якъэгъэ-
хъазырынкІэ Іофтхъабзэу шызэрэхъэрэм
егъэджен-пІуныгъэ ІофшІэным чІыпІэ ин
щеубыты. Ащ икІэлэгъэджэ коллективы-
шхо шылажэхъэрэм къэралыгъо ыкІи со-
циальнэ политикэмкІэ унашъохэмрэ за-
конхэмрэ адырагъаштэу, ежэ универси-
тетым и Устав, шІэныгъэлэжъхэм я Совет
иунашъохэм, ректорым иприказхэм ыкІи
ираспоряжениехэм ашыгъуазэхъэ, пІу-
ныгъэ ІофшІэным фэгъэхьыгъэ планхэр
университетым ыкІи факультетхэм ашы-
зэхъагъэуагъэ ыкІи шыІэныгъэм пхырагъэ-
кІых.

Университетым инженернэ-эконо-
микэ факультет Іофыгъоу шызэшъахы-
хэрэм язэхъэщэн нэмыкІхэм афамыгъазэу,
ежэ деканэу Беданэкъо Муратрэ пІуныгъэ
ІофымкІэ ащ игуадзэу Хъажэкъо Саньет-
рэ къатэфэрэр зэкІэ ашІэ пІомэ хэукъоны-
гъэ хуыштэп. Ахэм ІэпыІэгъушІоу яІэх
учебнэ группэхэм якураторхэр. Пуныгъэ
ІофшІэнымкІэ деканым игодзэ ІэнатІэ
щыІэ зэрашыгъэм (2006-рэ илээсым Іо-
ныггом и 15-м кышцегъэжыгъэу) ишІуа-
гъэкІэ пІуныгъэ ІофшІэным изэхъэкІэ-
гъэпсыкІэхэмрэ ащ пэщэныгъэ дызехъэ-
гъэнымрэ афэгъэхьыгъэ Іофыгъо заулэ зэ-
шІуахы алыэкІыгъэ.

Апшгъэрэ еджапІэм иІофшІэкІэшІу
лъапсэ фэхъурэр ащ икафедрэхэм шІэ-
ныгъэ амалэу аІэкІэлтыр ары. Студент-
хэм пІуныгъэ Іофэу адызэрэхъэрэм изы-
шыкІэхэм ащышэу щыт кураторствэм
аныхь мэхъэнэ гъэнфагъэ иІэу мэхъу. Ку-
раторхэм Іофэу ашІэрэр зыфэгъэхьыгъэр
апэрэ курсым аштэгъэ студентхэр еджэ-
кІэ-псэукІэу апшгъэрэ еджапІэм чІэлым
егъэсэгъэнхэр, Іофыгъоу зэутэкІыхэрэм
язэшІохынкІэ ахэм ІэпыІэгъу афэхъугъэ-
ныр ары. Пуныгъэ ІофшІэныр зэдэгъэ-
штэныгъэ хэлъэу регъэкІокІыгъэным пае
инженернэ-экономикэ факультетым иака-
демическэ группэхэм куратор 24-мэ Іоф
ащашІэ ыкІи лъэныкыо зэфэшхъафхэр
кызылэабытых. Ахэм ащыщых студент-
хэр зэреджэхэрэр нахьышІу шІыгъэным
пае шхъаф-шхъафэу зэлукІэгъухэр, зэ-
дэгущыІэгъухэр зэрэзэхъэхэрэр, дэу
еджэрэ студентхэм янэ-ятэхэм зэрафа-
тхэхэрэр, нэмыкІхэри.

Студентхэм ятворческэ сэнаушыгъэ
зыкызыІэуиуиыныкІэ ыкІи земыджэхэ-
рэ уахътэр шІуагъэ къафихъэу агъэкІо-
нымкІэ зэкІэ ячыкІэгъэ амалхэр универ-
ситетым щарагъэгъотых. Аналэ ренэу зы-
тырагъэтырэр студентхэр творческэ Іоф-
шІэхэм ахъэшгъэнхэр ары. Ащ пае шы-
кІэ-амал зэфэшхъафхэр кызыфагъэ-
федэх.

Пуныгъэ Іофым изыкІэлэныкыохэм
ащыщ культурнэ-массовэ ІофшІэныр фа-

культетым шызэхъэщэгъэныр. МыщкІэ бэ
ялгытыгъэ деканым пІуныгъэ ІофшІэным-
кІэ игуадзэ, академическэ группэхэм яку-
раторхэм ягуетыныгъэ. Сыда пІомэ ахэм
япшгъэрылэ шхъаІэу щыт ныбжыкІэ
пэпчэ хэхъоныгъэ ышІыным ыкІи ахэм
ащышэу талант зыхэлъхэм ІэпыІэгъу
афэхъугъэным апае шІуагъэ къэзыгышт
амалхэр кыхахыгъэ, языгъэпсэфын уахъ-
тэхэр зэхъэныкІэ практическэу Іэпы-
Іэгъу арагъэгъотыныр.

Хабзэу университетым чІэлъ хуыгъэ
студент мэфэкІэу «Посвящение перво-
курсников в студенты МГТУ» зыфиІорэ
Іофтхъабзэр шызэхъаштэу. Ащ игъэхъа-
зырын студентхэр чанэу хэгъэлэжыгъэн-
хэр инженернэ-экономикэ факультетым
иІэшхъэтетхэр яшгыпкыу пылтых, ежэ
студентхэми фэчэфхэу къатэфэрэр ашІэ.
ХэгъэуэфыкІыгъэн фае фэшхъаф Іоф-
тхъабзэхэмкІи чэфыгъэ кызыррэзыхагъа-
фэрэр. Тштэн аужырэ илээситІум ахэр
университетым изэнэкъокъоу «Уижуа-
гъо хэгъан» зыфиІорэм дэгъу дэдэу зы-
фагъэхъазырэ зэ-
рэхэлажэхэрэр
ыкІи гъэхъэгъэшІу-
хэр зэрэщашІыхэ-
рэр. МыщкІэ нахь
къахъэщыхэрэр сту-
дентхэу М. Антру-
шныр, В. Коробей-
никовыр, Ю. Зуб-
ковар, Р. Македон,
нэмыкІхэри арых.
Ахэм шІухъафтын-
хэр къаратыгъэх.
Ащ кыушыхъаты-
рэр яшІэныгъэкІи,
яІэпІэсэныгъэкІи,
ясэнаушыгъэкІи
къахъэщынхэ зэра-
лэкІырэр ары. Ащ
лъапсэ фэхъу фа-
культетым идекан-
рэ икІэлэгъаджэ-
хэмрэ аІэ зэкІэдза-
гъэу сырэ лъэны-
кыокІи студентхэм
нахь шІэныгъэ дэ-
гъу аІэкІэлэ зэрэхъуным иамалхэр зэрэ-
зэрэхъэхэрэр.

Факультетым ишыІэныгъэ илээс кыэс
мэхъэнэ гъэнфагъэ зиІэ хуыгъэ-шІагъэ
кыхъэхъухэ. Ар «Факультетым и Мафэ»
зэрэхагъэуэфыкІырэ ары. А Іофтхъа-
бзэм факультетым истудентхэр зэкІэ зэ-
лэхъэлажэх. Джащ фэдэу Адыгеир ежэ
ишІоигъоныгъэкІэ Урысыем зэрэгъа-
гъэр гъэмэфэкІыгъэным фэгъэхьыгъэу
«ЕгъэшІэрэу Урысыем тыригъус» зыфи-
Іорэ театризованнэ къэгъэлэгъоным
игъэхъазырын аужырэ илээситІум инже-
нернэ-экономикэ факультетым истудент-
хэм ятворческэ ІофшІагъэхэм чІыпІэ гъэ-
нфагъэ щаубыты.

Культурэ Іэным нэІуасэ фэмышІхэу,
ар икыукІэ агуремыгъалоу ныбжыкІэхэм
зэдиштэу хэхъоныгъэ ябгъэшІын зэрэмы-
лэкІыштыр факультетым иІэшхъэтетхэм
дэгъоу къагурэло ыкІи егъэджен планхэр
зэхъагъэуагъэ зыхъукІэ а лъэныкыори кы-
далгытэ. Студентхэр бэрэ музейхэм ащэх,
язэхъшыкІ нахь зезыгъэушъомбгъушт
кинофильмэхэм, театрэхэм къащагъэлэ-
гъорэ спектаклэхэм арагъэплых. Урысы-
емрэ Адыгеимрэ зггорэм къащыхъугъэ-
гъэ хуыгъэ-шІагъэхэм ыкІи мэхъэнэ гъэ-
нфагъэ зиІэхэу агу къагъэкІыжыхэрэ

датэхэм яхэгъэуэфыкІыни аналэ тыра-
гъэты, ахэм афэгъэхьыгъэ Іофтхъабзэхэр
агъэхъазырыхэ зыхъукІэ, нахьышІум
ылэзныкыокІэ ахэм яфэмэ-бжыкымэ ныб-
жыкІэхэм атырарагъэхъаныр ары пэщэ-
ныгъэ адызезыхъэрэ кІэлэгъаджэхэр зы-
пылтыхэр. Студентхэм гушІогъо ин зыха-
гъуатэрэм ащыщых ТекІоныгъэм и Мафэ,
кІэлэгъаджэм и Мафэ, республикэм и
Мафэ, автомобилистым и Мафэ, студен-
тым и Дунэ мафэ, ИлээсыкІэм, Хэгъэ-
гум иухъумако и Мафэ, туризмэм и Ду-
нэ мафэ, зэкІэ шІу зэрэлэгъухэрэм я
Мафэ. Ахэм афэгъэхьыгъэу илээс кыэс
факультетым зэлукІэгъу гъэшІэгъонхэр
шызэхъаштэ, дэпкы гъэзет анахь дэгъум
икыхъэгъэщынкІэ зэнэкъокъухэр ашІых.
ИкІыгъэ илээс еджэгъум икІэхъуу зфа-
хысыжыгъэхэм кызырагъэлэгъуа-
гъэмкІэ, дэпкы гъэзетхэм язэнэкъокъукІэ
апэрэ чІыпІэр зыубытыгъэхэр группэхэу
ЭТ-11-мрэ ЭГ-11-мрэ ястудентхэр арых.
Ахэм шІухъафтынэу афагъэшъошагъ
кыалэу Шъачэ зэрагъэкІуагъэхэр.

Инженернэ-экономикэ факультетым
идекан иІэпыІэгъу хэлъэу Шэуджэнхъэ-
блэ кІэлэцІыкІу ІыгыпІэм и Унэ ЧІэхэм
аІэІэнхэу кІэлэгъаджэхэмрэ студентхэм-
рэ кІогъагъэх ыкІи кыалэу Армавир лъэ-
рычъэхэмкІэ кызышъахыхэрэ мыл гъэ-
чыгъэу дэтым зыкышъагъэпсэфынэу
ащэгъагъэх. Мы илээсым ищыІэ мазэ и
10-м кІэлэцІыкІу ІыгыпІэу кыалэу Мые-
къуапэ дэтым чІэхэм ІэпыІэгъу афэхъу-
гъэным пае «Шу шІэ» зыфиІорэ Іофтхъа-
бзэр зэхъагъагъ. Факультетым истудент-
хэм кІэлэцІыкІухэм афаугъонгъэх джэ-
гуалъэхэр, шыгъынхэр, ІэшІу-ІушІухэр,
кІэлэгъаджэхэм ахъщэ зэхалъхыи кІэлэ-
цІыкІухэм телевизор афашъыгъэ.

Студентхэм хэбзэнчъэ зекІуакІэхэр
къахъыфэнхэм, наркотикхэм апыща-
гъэхэ мыхъунхэм афэгъэхьыгъэ ІофшІэ-
ным изэхъэщэни факультетым лъэшэу аналэ
щытырагъэты. ИкІыгъэ илээсым ичэпы-
огъу мазэ фытыныгъэхэр къэзыухъумэрэ
органхэмрэ наркотикхэр цІыфхэм аІэкІэ-
мыхъанхэм лыпІгъэрэ Федеральнэ къулы-
къум АР-мкІэ и ГъэІорышІапІэрэ яІофы-
шІэхэм студентхэр аІуагъэкІэгъагъэх. Ин-
женернэ-экономикэ факультетым хабзэ
щыхъугъэмэ ащыщ ащ истудентхэр фи-
тыныгъэхэр кызыухъумэрэ органхэм яІы-

кІохэмрэ кыалэу Мыекъуапэ и ГИБДД
иотдел ипашэу Г.В. Бузяновымрэ илээс
кыэс щалауагъаІэхэу. Кыалэм и СМІ-хэм
а зэлукІэгъухэр къагъэлэгъагъох.

ШушІэ Іофтхъабзэу икІыгъэ илээсым
факультетым истудентхэр зыхэлэжыа-
гъэхэм ащыщ «Стань донором» зыфиІо-
рэр. Ахэр нэггырэ 24-рэ хуыштыгъэх. Ча-
нэу мыщкІэ зыкыагъэлэгъуагъ Н. Хъо-
рэлІым, Н. Капациным, И. Толстовым,
А. Подольевым, Р. Апсалимовым, Н. Абаль-
пасовым, Н. Бальчуговым, нэмыкІхэми.

Зигугъу кытшырэ факультетым спор-
тыми мэхъанэшхо щыраты. Къэлэ, рес-
публикэ, край, зэрэурысые спорт зэнэкъо-
кыухэм студентхэр чанэу ахэлажэх. Мы
уахътэм инженернэ-экономикэ факульте-
тым спортымкІэ мастер хъунхэмкІэ кан-
дидатхэу 7 щеджэх е Іоф шашІэ (Е. За-
руцкэр, О. Холостовой, И. Тангуберо-
вар, Е. Пузанковар, А. Лыбыур, А. Голе-
вар, Г. Пашковыр), студенти 6-мэ апэрэ
разряд яІ (В. Быковым, А. Качериным,
Р. Тыгъужым, С. Леденевым, Р. Ащы-
бэкъом, И. Тельминовым). Университе-
тым Іоф зишІэрэ илээс 15-м кыыкІоцІ
МГТУ-м шызэхъагъэ спартакиадэхэм
инженернэ-экономикэ факультетыр
гъогъу 13 ашатекІуагъ зэлэпахырэ кубокыр
щыІэ зыхъугъэм кышцегъэжыгъэу илээси
5 хуыгъэу факультетым ар зыІэкІитІуп-
щырэп.

Факультетым пІуныгъэ-гъэсэнгъэ Іоф-
шІэнэу шызэшІуахырэм дакІоу студент-
хэм ящыІэкІэ-псэукІи мэхъанэ щыраты.
Илээс еджэгъур рагъэжыгъэным ыпэкІэ
социальнэ ІэпыІэгъум нахь фэныкыо сту-
дентхэр агъэуэфых. Ахэр зигъот мэкІэхэу
нэггыри 107-рэ, кІэлэцІыкІу ибэхэу ыкІи
янэ-ятэхэр зышхъащымытхэу кынагъэ-
хэу 7, сэкъатныгъэ зиІэхэу 3, унэгъо Іу-
жъумэ къарыкІыхэу 17 ыкІи студент уна-
гъохэу 26-рэ.

Студентхэм зыгъэІорышІэжыкІэ шыа-
шэр яІэубытыпІэу яІофхэр зэрэзэхъагъэ-
рэм амалышІухэр кыетых ясоциальнэ ча-
ныгъэ зегъэушъомбгъуэгъэнымкІэ. Илээс
еджэгъур рагъэжыгъэ кыэс факультетым
истудентческэ советрэ (тхъаматэр Д. КІыкІ)
факультетым ипрофкомрэ (профоргыр
Р. Апсалимова) яІофшІэн кІэ горэ кыы-
хагъэхъаным аналэ тырагъэты. Зэнэкъо-
кыухэр, спорт ыкІи культурнэ-массовэ
Іофтхъабзэхэр зэхъагъэжыгъэ, студентхэм
ягражданскэ ыкІи япатриотическэ зэхэ-
шыкІ хэгъэхъогъэным студентческэ сове-
тыр сыдыгъуи чанэу ахэлажэх. Факуль-
тетым идекан кІэшакІо зэрэфэхъугъэм
теткІэ, сэкъатныгъэ зиІэхэм, пенсионер-
хэм Іоф зэрадашІэщтым, нэжэ-Іужъхэм
ІэпыІэгъу зэрафэхъушт шыкІэм студент-
хэр афагъэнэІуасэх, афагъасэх. Мыщ дэ-
жыкы факультетым ипашэхэм зышагъэ-
гъушІэрэп ныбжыкІэхэм япІункІэ кІэб-
гъэгъушІунхэ амалхэр кызыфэгъэгъэфе-
дэмэ, шІогъэ ин кызырритырэ. Ащ пае
факультетым ишыІэныгъэ анахь чанэу
хэлэжэхэрэ студентхэр кыыхъагъэщых,
ягъэхъагъэмэ ялытыгъэу щытхэу тхыль-
хэр афагъэшІуахэх, ахъщэ шІухъафтын-
хэр аратых.

Апшгъэрэ гъэсэнгъэ непэ кызыІэкІэ-
зыгъэхэрэ студентхэр арых сыдырэ лъэ-
ныкыокІи хэгъэгум илэ Іофыгъохэм неущ
ахэагъэхэ хуыштхэр. Университетым
ипашэхэм гъэсэнгъэ-пІуныгъэу студент-
хэм адызэрэхъэхэрэм ар кышчыдалгы-
тэзэ, яправовой культурэ зыкыагъэІы-
гъэным, пэщэныгъэ зехъэгъэным инэша-
нэхэр ахэлъхъэгъэным мэхъанэ араты. Ахэр
кыыткІэхъухъэхэрэ ныбжыкІэхэм нахь
гурыІогъошІу кызырафэхъуштым пае
лекцие закыохэм кІэлэгъаджэхэр къащы-
мыуцухэу, шыІэныгъэр ІэубытыпІэ кыы-
зыфашІызэ, ягулыгъэ-гупшысэхэм зара-
гъэушъомбгъу. Джащ фэд, гушыІэм пае,
муниципальнэ образованиеу «Шэуджэн
район» зыфиІорэм ипашэ хэдзгыгъэным-
кІэ къагъэлэгъогъэ кандидатым, нэмыкІ-
хэм зэраІуагъэкІэгъагъэхэр. Обществен-
нэ-политикэ Іофыгъоу зекІохэрэм сту-
дентхэр чанэу ахэгъэлэжыгъэжыгъэным
иамалхэри факультетым шызэрэхъэх.

ЫпшгъэкІэ зигугъу кытшыгъэ пІуны-
гъэ ІофшІэнэу студентхэм факультетым
ащыдызэрэхъэрэм кыагъэлэгъогъэр ащ-
кІэ зыкІыныгъэ екІоІаІэкІэ зэрэуниверси-
тетэу зэрэщыраІэр ыкІи ар гъэхъэгъэшІоу
щашІырэм икыэкІуапІэу зэрэщытыр ары.

ШІЭКІО Мир.

ИЖЪЫРЭ ХАБЗЭХЭМ ЯУХЪУМАКИУ

Краснодар краим, ары па-клошъ, Урысыем зэрэщытэу, апэрэу этнотуризмэм зы-щиушъомбгъуным кIэщакло фэхъугъэр хылушъом щыпсэ-урэ ижъырэ адыгэ лъэпкъэу Ацумыжъхэм ащыщэу Аис Юныс ыкьор ары.

ЗэхъокIыныгъэхэм ялгъ-хъан тыхэгъэгущо зыхэфэ-гъэгъэ бырсырыр зэкIэ цы-фэу исхэмкIэ ушэтыпIэ ин хъугъагъэ. Зыхэр хьалэмэт горэ къэхъунышъ, хэгъегур икIэрыкIэу зыпкъ иуцожь-ным щыгугъыштыгъэх; адрэ-хэр сыд фэдэми зэрэщытэ-хэ алъэкIышъ амалхэм алы-хъуштыгъэх. А лгъэханым Краснодар краим туристэу къаклоштыгъэхэр Шъачэрэ ащ къыпыщылъ чIыпIэхэмрэ анахъ чыжъэу кIэщыгъэхэп. ПсышIопэ районыр ары нэ-мылэмэ, совет хабзэм илгъ-хъан экскурсионнэ гъогум бжыгъэ фыжъым фэдэу те-тыгъ. ЗыгъэпсэфыпIэу щы-лгъэ тIэкIури зэхэтэкъожь-

гъэу, ахэр зэгорэм икIэрыкIэу зэтырагъэуцожьным иугъа-пIэ щылгъыгъэп. Ары Аисэ рихъухъагъэр къыдхъупэныр зымы ышIошъ зыкIэмыхъу-штыгъэр. Ау хэти ылуагъэм ыгъэдэлэшъугъэп, Кавказ къу-шъхъэхэм ядэхъагъэрэ адыгэ лъэпкъым ихабзэхэмрэ ту-ристхэм зэралогъэшIэгъо-ныштым Аисэ ицыхъэшхо тельыгъ. Джар икъежъапIэ 1991-рэ илгъэсым псыхъоу Шахэ хэлъэджырэ псынэкIэ-чъэу Джэгош зыфаусыгъэм экскурсионнэ фирмэ къыщы-зэлухыгъ.

Непэ Аисэ къызэлIуихыгъэ маршрутэу «Псыкьефэххэмрэ хышъэхэмрэ якIэй» зыфило-рр Краснодар краим ихылу-шъо цIэрыло щыхъугъ. Ащ хэ-хъэх «Псыкьефэх 33-р», шай-уцыр къызшагъэкIырэ план-тациер ыкIи «Шапсыгъэ псэу-пIэу» ежъ ишагу шигъэпсы-гъэр. Мыщ ижъырэм адыгэ-хэм агъэфедэщтыгъэ псэуа-лгъэхэр, Iэмэ-псымэхэр, шъуа-

шэхэр, Iашэхэр бэу щызэхэу-гъоагъэх. «Шапсыгъэ псэу-пIэм» ипчъашъхъэ уэрэзэпы-рыкIэу утуристыжъэп ыкIи узкскурсантэп — ухъэкIэ лъа-пIэ нахъ. Сапэм зызщигъэ-чэрэгъурэ асфалыт гъогу быр-сырым утекIышъ, пшысэхэм ахэт ордэунэжъхэм афэдэу зэгъэзэфэгъэ шагум укыдэ-хъэ. МыжъокIэ гъэпкIэгъэ гъогужьыем ыбгъухэм чыг ыкIи къэгъэгъэ зэмылIэужы-гъохэр кошэ-куашэу къашэу-шхонгIых. Музеир зычIэт пышIыхъыкIыгъэм хъакIэ-хэр чIашэхэшъ, адыгэ мэкъэ-мэ шъэбэ рэхъатыр кIэтэу, адыгэхэм ятарихъ бай къафа-лотэнэу къырагъажъэ. Зэгорэм лъэпкъ лъэшэу дунаим ша-шIэщтыгъэ адыгэхэм якуль-турэ бай, яхэбзэ дахэхэм апылъ къэбархэр къафалуа-тэхэ зыхъукIэ Iэнэ лъэкъуи-щыр куп пэпчъ ыпашъхъэ итэу шай гъэжъогъагIэкIэ ахъа-кIэх. Джащ фэдиз нэбгырэ пчъагъэм зы мэкъэ лые къа-хэмылукIэу къэлотаклом едэ-лух. Ары, тыхабзэхэм бгъэшIэ-

гъони узэрыпэгъэни бэ ахэлыр. Анахъэу ашлогъэшIэгъон дэдэр махульгъэмрэ шIугуашэмрэ зэ-лгъэхъэхэнхэр адыгэхэм зэра-хэмылтыр ары. Джауэ, хылу-шъом щылгъэ чIыпIацIэхэр къыз-текIыгъэхэр, ахэм къарыкIы-рэр ыкIи хышъэу апылхэр, шхыныгъохэм яшIыкIэхэр къа-луатэх. Ащ ыуж щэджэгъошхэ шъыпкъэр рагъажъэ. Гъомы-лэпхъэ зэфэшъхъафхэм апэхэу

хъакIэхэм, Шэхапэ идэхъагы къаплъыхъэ.

Цыф цIэрылоу мы музеим щылагъэхэу зычIэ къеплон плъэкIыштыр бэдэдэ мэхъу. Урысыем иправительствэ хэт Iэшъхъэтетхэм, IэкIыбым къы-кIыгъэхэм, тэ тиреспубликэ щыпсэухэрэм мыщ тхыльэу чIэлым Iэпэрытхэу къыда-гъэнагъэм гъунэ иIэп. Мафэм купиплI-тфыр зэблэпщыныр псынIагъоп. Ахэр Аисэ иунэе транспорткIэ къащэх. Мафэ къэс, шэмбэти тхъаумафи ямылэу, мы унагъом исхэм ялофшIэгъу маф ыкIи ар пчэ-дыжъым сыхъатыр 7-м рагъа-жъэшъ, пчыхъэм сыхъатыр 10-м аухы ныIэп.

Шъачэ цыф лъэпкъ пчъа-

гъэ зыщызэдэпсэурэ къалэу щыт. Илгъэс къэс мэкъуо-гъум и 12-м, Урысыем ишъ-хъафитныгъэ и Мафэ зыщы-хагъэунэфыкIырым тефэу, ащ мэфэкI Iофтхъабзэхэр игъэкIотыгъэу щызэхашэх. Ахэм цыф лъэпкъ пэпчъ икультурнэ баиныгъэхэр къы-щагъэлагъох. А мэфэкIхэр анахъэу къэзгъэкIэракIэхэ-рэм ащыщых тиадыгэ къа-

шъохэмрэ тимэкъэмэ дахэ-хэмрэ. Аиси ыгъасэхэрэр игъусэхэу ащ чанэу хълажъэ. Сыда зымыуасэр агъэкIо-дыгъ ашIошIыгъэ къащло-псэужьыгъэ лъэпкъ лыхъу-жъым идахэ чыжъэу зэрэлу-рэр? Къытпыщылъ къалэ-хэм ямызакъоу, Урысыем ичIыпIэ анахъ чыжъэхэм къарыкIыгъэхэм адыгэ лъэп-къым икультурэ алъызгIэлэ-сын шIоигъоныгъэ зIэхэм экIэми ямурад къадэхъунэу тафэлаIо.

Сурэтхэм арытхэр: Ацу-мыжъ Аисэ джэныкыо ма-шIом пэс; музеим экскур-сие шэкIо; музеим чIэлъ-пкъыгъохэм ащыщхэр.

КЪЭШЪОНЫР ЫЛЪ ХЭЛЪЭУ КЪЭХЪУГЪ

АкIэгъу Рэмэзанэ илгъэс 13 ыныбжъ. Адыгэ къашъохэм запылгъыр илгъэс-тIу хъугъэ ныIэп. Ау ыгу цыкIукIэ ащ бэрэ зэрэфэблагъэм ишыхъатэу, непэ хылушъо шапсыгъэхэм анахъ дэгъоу къашъоу яIэхэм зэу ащыщ хъугъэ. Рэмэзанэ къэшъокIо къодып, къамэ-хэр зыхэт «ЛъэпчIасэр» къэшIы. А къэшъокIэ лъэпкъыр къыхихынуэ зэ-рхъугъэм икъэбар гъэшIэгъоны.

— ЦыкIузэ, видеокассетэм тетэу

«Налмэсым» иконцерт еплъызэ, къа-мэхэр фэлэзуу зэрэчIасэхэрэр ылгэ-гъугъ, — къэлэуатэ ышIыпхъу нахъы-жъэу Маринэ (Марини ишъхъэгъусэ Дзыбэ Мурати къэшъокIо ансамблэм хэтых). — Джащ къышгъэгъагъэу Рэмэзанэ зымы къымылгъэу зыхъу-кIэ, пщэрыхъапIэм цагъэфедэрэ шгэ-жыыхэмкIэ ежъ-ежырэу зигъэсэнэу ыуж ехъэ. Хэт сыд рилуагъэкIи ар Iэ-кIагъэзын алъэкIыгъэп. КIо ащ фэди-зэу хъуапсэрэм ыгу зэпыууты хъуна, зыгъэсэшъуштыгъэм аджъэ тIцэн фаеу хъугъэ.

Рэмэзанэ шъэожьые Iэпс-лъэпс цыкIу, цыер дэхэ дэдэу къекIу. Зэрэ-нэгъо-нэгуфым пае адыга? аIозэ, ятэ бэрэ къеупчIых. Ау ащ къэмэ гъэча-ныгъэхэр къызэрэфэлорышIэхэрэр зэ зыплъэгъукIэ, зэрэджыгыт шъып-къэр къэошIэ. Рэмэзанэ ащ фэдизэу къэшъоным зыкIыпыщагъэр къэшIэ-гъуаеп. Ятэу Батырбийи (ЮрэкIэ еджэх) ятэжъэу Хъамеди къэшъуакло-штыгъэх. Батырбийи ыныбжъ илгъэс 13-м къышгъэгъагъэу илгъэс 24-м нэ-сыфэ къэшъокIо ансамблэу къуаджэу ШэхэкIэй щылагъэм хэтыгъ. Ятэжъэу Хъамедэ Адыгэ къэралыгъо акаде-мическэ къэшъокIо ансамблэу «Нал-мэсым» иапэрэ къэшъуаклохэм ащы-щыгъ. Къыздашъоштыгъэхэу зычIэ къырилохэрэм ащыщ Бэшкэкъо Мэс-хъудэ. 1951-рэ илгъэсым Адыгейм икIыхи «Налмэсым» хагъэхъаштхэм алыхъухэу ШэхэкIэй кIогъэ купым

хъульфыгъэ ныбжыкIэу къыхахы-гъагъэхэм Хъамеди ащыщыгъ. Ау бэрэ ансамблэм хэтынэу хъугъэп. Шъэуишъэу илагъэхэр ишъхъэгъусэ изакъоу къылгъэхинэхэзэ арэу чы-жъэу щыIэныр къын къышъыхъу зэхъум, икъуаджэ ыгъэзэжыгъагъ. Къэшъо-кIо къодып Хъамедэ, пхъэкIычау ыкIи. Iэгъо-блэгъум къыздырамыгъэ-блэгъэгъэ джэгъу итыгъэп. Ипсауны-гъэ къыхэмыIэфэ адыгэ къэшъо орэ-дыр зэрэзэхихэу, ыплIэлэу дахэу экIи-щыти, пкъым щыщ хъугъэ къашъор къыригъажъэщтыгъ.

Лъым хэтэу къыпкъырыхъэгъэ зэ-чыир Рэмэзанэ дахэу зэрилэжырым

ишыхъат адыгэ лъэпкъ творчествэм фэгъэхъыгъэу районхэм къарыкIы-гъэхэр зыхэлэжъэгъэхэ я 3-рэ фес-тивалэу Шъачэ щылагъэм къызыщэ-шъом Гран-при къызэрэщыдихыгъэр. Непэ Рэмэзанэ икъэшъуакIэкIэ бэмэ ашIэ хъугъэ, якIас, ащ нахъ ымыныб-жъэу къамэхэр зэригъэлорышIэхэрэр лъэшэу ашлогъэшIэгъон. Джы непэ гъэхъагъэу ышIыхэрэмкIэ чыжъэу зэрэлыкIотэщтым уехъырэхъышэнэу щытэп. Уигухэлхэр Тхъэм къыб-дегъэхъух, Рэмэзан.

Сурэтхэм арытхэр: АкIэгъу Рэ-мэзан; Рэмэзанэ ятэжъэу Хъамед (сэмэгумкIэ укыикIмэ, апэу щыт).

НэкIубгъом итхэр зыгъэхъазырыгъэр ДЗЫБЭ Саныет.

КЪЭБЫХЪАБЛЭ ИЛЪЭСИ 150-рэ ЫНЫБЖЪ

(Къызыкълэыкълэрэ
Юныггом и 12-м
къыдэкълэгъэ номерым ит).

Лъэхъанэ горэм адыгэ кълэлэ-хэр Мысырым (Египет) еджа-кълэ агъакълэхэти, ефэндэ хьу-гъэхэу къагъээжъыштыгъэ. Ахэм зэу ащыщыгъ Шъаукъо Хъалимэ. Ефэндэ еджаплэр къы-зеухым, Каир иуниверситет медицинэмкълэ ифакультет члэхъагъ. Илээсищэ шеджа-гъэу зигъэпсэфынэу гъэмафэм ядэжъ къызэкълэжым, студент кълэакълэр илээс еджэгъум те-фэу тыхэгъэгу рагъэкълэжы-гъэп Октябрэ революциеу Урысыем къышыхъугъэм изз-раркълэ. Джащ тетэу ныкълэ-еджэу кълэлэр къэнагъ. Нэужым къоджэ медрысэм ныбжыкълэ-хэр шыригъэджагъэх. Етланэ фельдшерэу Казахстан шылэ-жъагъ. Къыгъээжыи, илээс за-улэрэ къуаджэм шыпсэужыгъ. Арапыбзэкълэ тхыгъэхэу тхылъ-хэр ыкълэ журналхэр илагъэх. Урысыбзэри дэгъоу ышлэщы-гъэ. Културэ инрэ адыгагъэрэ зыхэлъыгъэхэ цыфыгъ. Къо-джэдэсхэм игугъу шлукълэ бэрэ ашлыжы.

1917-рэ илээсым къуаджэм къышыхъуахыгъэгъэ ублэлпэ еджаплэр унагъо горэм иунэ хэ-тыгъ. Ащ изэхэщэкълэуагъ Шъау-кълэ Хъалимэ. Ащ адыгабзэ-кълэ арапыбзэкълэ шырагъа-джэщыгъэх. 1929-рэ илээсым ублэлпэ еджаплэхэу къызыхъуа-гъэхэм урысыбзэр, адыгабзэр, хъасапыр, тхакълэр, нэмыкълэ-ри шарагъашлэщыгъэх. Ащ лутыгъэх кълэегъаджэхэу Ми-гай Андрей, Шымыгъэхэу Джанчатэ, Къэбыхъэ Хъутымэ. Ащ ыуж а еджаплэм лутыгъэх кълэегъаджэхэу Дэхъуж Мы-хъамодэ, Цуамыкълэ Фатимэт, Гумэ Къэрдэн, Цэй Хъанджэ-рые, Мэзлэукълэ Къэралбий, Шымыгъэхэу зэшыпхъухэу Раерэ Лидэрэ, Цуамыкълэ Ян-вар, Мышъэ Рэмзанэ, Хъаткълэ Мэджидэ, Хъаткълэ Къэрал-хъан, Къубатэ Фатимэт, Бис-лъангъур Мерэм, Лъэустэн-джэл Любэ, Даур Гошхъан, Ку-рыжъо Гошчымы, Чэтэо Долчэ-рые, нэмыкълэхэри. Апэрэ меди-цинэ Иофшлэу чылэм дэсыгъ медсестра лэпэлэсэу Былымы-хъэ Бибэ — пшынаоу Хъа-жъунэ ыкълэ Пагом ыпхъу.

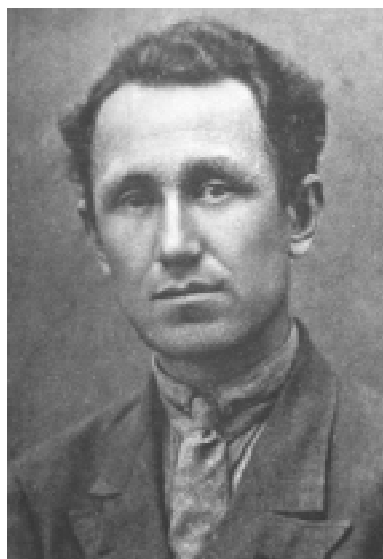
Адыгэхэр шым Иофшыхокълэ зэрэпылгыгъэхэр бэмэ ашлэ. Шыгъэчъэшхэм кълэщыгъокълэ цыфхэр апылгыгъэх, шыгъа-чъэхэр бэрэ зэхашэщыгъэх, ар зымыкълэси шылагъэп. Къуа-джэ пэлчъ шыгъэчъэшхэр илагъэх. Гушылэм пае, Куры-жъо зэунэкълэщхэу Наныурэ Забытрэ яшыгъэчъэшхэм хы-шъэу апылгыгъэр къэзышлэ-жъырэ лыжъэхэм якъэбар къытлагъэлэсыжыгъ. Ахэм яшыгъэчъэшхэр бэлэхъэ дэда-гъэх, ашъохэм уакъырышъэу яшагу къыдэкълэщыгъэх, шхо-лум рыджэгъухэу, уяплынкълэ хъопсагъохэу, тегъэлсыхъа-гъэхэу алыгыгъэх. Зэрэхабзэу, шыгъачъэм фагъэхъазырырэ шыхэм шъхъафэу аналэ инэу атетыгъ. Нахыбэмкълэ шыгъэ-чъэшхэр ишыхъагъэхэу шэщ къабзэхэм ашадыгыгъэх. Шы-гъачъэр зыщылэщт мафэр къэ-благъэ зыхъукълэ, чэшырэ шыр зыер шэщым илэыштыгъэ. Арэушъэу зыкълэшыштыгъэр нэмыкълэ шэу къызыдэчъэщтыр

Цуамыкълэ Фатимэт.

Нэпшэкълэу Алкъэс.

Цуамыкълэ Хъаджэтэч.

зыер шъэфыкълэ шэщым ихэу, къагъэчъэщт шыгъэпсыгъэм сабын хэлъэу зэнтхэ, фыгу е нэмыкълэ лус ритыкълэмэ аоти, джарэу фэсакъыштыгъэх.

Курыжъо Наныу ишыгъэчъэ-шхэм зы лэе цыкълэ ахэтыгъ. Арап шы лэпкъэу, ышхъэ инэу, пырацэу, теплъаджэу цытыгъ. Ау ар шэу илагъэмэ анахъ бэ-лэхъагъ. Шыгъачъэм ар фагъэ-

Ыпшгъэкълэ зигугъу къэтшыгъэ ефэндэ кълэхъэу Индрыс ыкълэ. Хъисэ кълэакълэу еджакълэ къа-лэу Уфа ятэ ыгъэкълэуагъ. Еджэ-ныр къызеухым, ар револю-цием Иофыгъохэм чанэу ахэ-лэжъагъ. Адыгэ тлэкълэу хэ-кужыым ишъолъыр къынагъэм автономие илэ хъуным ишъып-къэу пылгыгъэ купмэ ахэтыгъ, ишлэгъэшхо къыгъэкълэуагъ.

Аюбэ итхылъэу «Зышыхъу-мыгъэгъуш!» зыфиорэм къы-шырелотыкълэ.

Къэбыхъаблэ колхоз шъхъа-фэу зышъэтым былымхэр, шы-лэпкъышлэхэр шахъушты-гъэх. Шэхъо фермэм ипашъэу Цуамыкълэ Наныу а лъэхъаным Адыгеим шызэлъашлагъ шы-хъун Иофхэмкълэ илэпэлэсагъэ пае. А уахътэм Наныу орденэу «Знак Почета» ыкълэ медалэу «За трудовую доблесть» къы-фагъэшъошагъэх. Илээс къэс ар зипэшэ шэхъо фермэм Дзэ Плъыжыым пае шы 30 — 40 ыгъэхъазырыти аритыштыгъэ. Цуамыкълэ Наныу укытегу-

КЮМГУЕ

КЪУАДЖ

хъазырыштыгъэп, шъофым итыгъ. Пчыхъэ зыхъукълэ ежэ-ежырэу шагум къыдэхъажы-штыгъэ. Гъобэкълэуае шыгъа-чъэу шылэм Наныу иш пырэ-цэ цыкълэ ашагъ. Шыгъачъэм шыр зышхалэгъум зэкълэри шхыгъэх, шым тесым къе-шъуигъэх. «Курыжъор, уишыжэ нэкълэкълэ ахэщыжыи, фыркълэ егъэх!» — алуи къызыкълэзна-кълэхэм зи ариуагъэп, ау ыгукълэ пытэу зыдылыгыгъ иш ласи, ищыхъэ зэртелъыр. Шы дахэ-хэу пшлы фэдиз хъухэу зэда-тлупшыгъэм шы цыкълэу къа-течъыгъ. Наныу кум зандэу иуцуи: «Гъобэкълэуаехэр, фыркълэ шъуила?» — ариуи якуо-гъагъэу къалотэжыи.

Курыжъохэм яш лэе цыкълэу икълэбар адыгэ шъолъырым шызэлъыгъ. Тылэ ашагъэми, сьд фэдэ шы куп датлупшы-гъэми, къызыдачъэхэрэр чы-жъэу къызырэнэкълэхэти, бы-ракъитлоу члэсагъэхэм азыфагу апэу къылъадэщыгъэ. Ермэл-хъаблэ шызэхашэрэ шыгъа-чъэхэу Темыр Кавказым ичлы-плэ зэфэшъхъафхэм къарашы-штыгъэ шыухэр зыхалажъэ-штыгъэхэм мызэу, мытлоу къы-зэрашытечъыштыгъэр, дышъэ е тыжыын хъакълэу-шыкълэуэр, нэмыкълэ шлухъафтынхэр къы-зэрэратыштыгъэр бэрэ къало-тэжыи. Шы шъо-цые цыкълэу икълэбар зышлэхэрэм «Куры-жъом иш тхэтэу къэдгъэчъэ-щтэп тишыхэр», — алоштыгъэ. Зигугъу къэтшыгъэ шы чъэ-рыр къэзгъачъэщыгъэр Ку-рыжъохэм ягъунэгъу кълэлэ-цыкълэу Шымыгъэхэу Заур-бэч — сэ сят ары.

Цуамыкълэ унагъохэм лы цлэрыуабэ къахэкълэу, апэу къызырэтлысыгъагъэхэр агъэ-гъошагъэп. Апэу зыцлэ къе-плонэу цытыр Цуамыкълэ Хыс.

Автоном хэку тилэ зэхъум, ащ иисполком Иоф шишлагъ. 1937-рэ илээсым лажъэрэ хъакъ-рэ зимылэ цыф жъугъэу агъэ-кълэдыгъэмэ ари ахэфагъ, аубы-ти хъапсым члагъэллыхъагъ.

Цуамыкълэ Аслъан зымы-шлэрэ Адыгеим исэп плэмэ ухэуконалэ. Пшэ Иофшлэ-шхомэ ащыштыгъ. Хэку испол-комым итхъамэтагъ, ащ мэ-къумэш хъызмэтымкълэ игъэ-лорышлэплэ ипэшагъ, Кушевскэ районымкълэ совхозэу «Степ-нянскэм» идиректорыгъ, кол-хозэу Шэуджэным ыцлэкълэ шы-тым итхъамэтагъ, Мыекълэпэ чэтэхъо совхозым директорэу тетэу, Социалистическэ Иоф-шлэкълэ и Лыхъужышлэ къы-фаусыгъ. Хэгъэгу ззошхом илэхъан партизаныгъ.

Хэгъэгу ззошхор къемы-жъэзэ, Цуамыкълэ Хъаджэтэч Краснодар край сымэджэщым врач шъхъалэу илагъ. Заом илэхъан военврачэу дзэм хэ-тыгъ. Нэмыцхэм гъэрэу аубы-тыгъэ тидзэхэм ащыштыгъ. Концлагерэу Славутэ (Украи-нэм) дэтым дэфагъ. Исэнэхъат-кълэ цыфхэм зэрящыклагъэр къыдалгыти, советскэ дзэ-кълэплэхэр гъэрэу зышхалыгъ ла-герым илазарет иврачэу агъэ-нэфагъ. Партизанхэм лэпылэ-гъу аритыштыгъэ, лэзэгъу уц-хэр алэкълэгъахэщыгъэх, исымаджэхэр лагъэкълэ ыгъэ-уцухэти ытлупшыжыштыгъэх. Адыгэ кълэлэм изекълэуакълэ нэ-мыцхэм къашлагъ. 1942-рэ илээсым Хъаджэтэч фашист-хэм Славутэ шыпалыгъ. Цуа-мыкълэом икълэбар Шэуджэн

шылэным пае ащ иунагъо зыфэ-дагъэри къэлэгъэн пае. Ыпхъу нахыжъэу Молидхъан ублэ-плэ еджаплэм иапэрэ кълэлэега-джэмэ ащыштыгъ. Зэо ужым колхозэу Шэуджэным ыцлэкълэ шытым ипартторыгъ. Ыпхъу нахыкълэу Фатимэт исэнэхъат-кълэ кълэлэегадж, Адыгэ хэку еджэплэ интернатым шыла-жъэзэ, Лениным иорден къы-фагъэшъошагъ. Урысые Феде-рацием изаслуженнэ кълэлэега-джаплэ илэу 2003-рэ илээсым идунай ыхъожыгъ. Наныу ыкълэу Чэлэмэт апэрэ адыгэ летчик. 1937-рэ илээсым Ис-панием шылэгъэ заом агъэ-кълэшт купым хагъэфагъэу тре-нировочнэ быбыныр ыгъэца-кълэзэ, ошъогум исамолет ма-шлэ къышчыкълэни, ащ тетэу хэ-кълэдагъ.

Къэбыхъаблэ колхозым игу-гъу къэлшлын зыхъукълэ, ар апэу зэрэзэхашагъэм икълэбар къэ-логъэн пае. 1929-рэ илээсым къуаджэм шыщ унэгъо заулэ зыхэт коммунэу «Новый путь» зыцлэу ялагъэр колхозым ыла-псэ хъугъэ. Апэу коммунэм ха-хъэхи, етланэ колхозым пытэу хэуцуагъэхэм ащыштыгъ Ламыкълэ Шыалихъэ, Шымыгъэ-хъу Заурбэч, Хъажэукоу Пал, Хъажэукоу Модэ, Хъабэхъу Нахъор, Бислъангъур Уцужыкълэ, Къэбыхъэ Джумарэ, Цэй Хъусенэ, Цэй Рао, Цэй Нэтлае, Мамрыкълэ Умарэ, Бэтмыт Шэбанэ, Цуамыкълэ Билъэус-тэн, Даур Лахъу, Къэбыхъэ Шэбанэ, Хъасанэкълэ Шыали-хъэ, Шъаукълэ Цыу, Даур Нухъэ, Шыгъушэ Мосэ, Цуамыкълэ

Нухъэ, Нэпшэкълэу Пацыу, нэмыкълэхэри.

Къэбыхъаблэ колхозым тхъаматэу илагъэх Мэзлэукълэ Ибрахымэ, Мышъэ Илас, Хъа-бэхъу Хъаджэтэч, Къулэкоу Мыхъамодэ, Къэрэбыт Му-хъаджыр, Цуукълэ Султлан, Къэ-рэбыт Инвер, Даур Нурбий, Амурэ Мурат. Апэрэ тракто-ристхэу колхозым илагъэх Шъаукълэ Хъаджэбийрэ Нэгъой Хъаджэмыхъамэтрэ. Ахэр арых апэрэ тракторэу «Фордзон» зыцлэм тесыгъэхэр. Илээсыбэ-рэ колхозым механизаторэу шылэжъагъэх Цуамыкълэ Ахь-мэд, Цуамыкълэ Осмэн, Бис-лъангъур Долэтбий, Бэтмыт зэшыхъу Хъанахъо, Къадыр, Къэпланэ, Хъамедэ, Къэлэ-шъэо Султлан, Пхэнэе Мосэ, Иуаныкълэ Къэпланэ, Къубэ-тэ Шамсудинэ, Токарева Ве-рэ, Цуамыкълэ Мыхъамодэ, Иуаныкълэ Къарэ. Апэрэ адыгэ бзылгыфыгъэ механизаторхэм ащыштыгъ Хъасанэкълэ Хъаби-бэ. Колхозым иапэрэ водитель-хэу хылызэещэ автомобиль-хэм арылэжъагъэхэм ащыштыгъ Болэт Хъамедэ, Хъасанэкълэ Аюбэ, Цэй Мурат, Мамрыкълэ Исмахылэ.

Колхоз цыкълэу хэхагъэ-хъажыкълэ зэхъум къэбыхъаблэ, пшычэу ыкълэ хъатыгъужы-кълэе колхозхэр зы колхозы-шхоу, Шэуджэным ыцлэ ыхъэу охътэ шлукълэерэ къыхыгъ.

Къэбыхъаблэ бжъэхъо лэзэ-хэр дэсыгъэх. Цэй Рау колхо-зым ибжъэхэм бэрэ адэлэ-жъагъ. Болэт Хъамеди бжъэ-мэтэ пчъагъэ илагъ, шъоур бэу къышыхъыштыгъэ. Садлэжэ лэпэ-ласэхэри чылэм дэсыгъэх. Хъа-санэкълэ Яхъемрэ Шъаукълэ Титыурэ мылэрысэ, къышлэ, хыырцэ, чэрэз, черешнэ, къужэ лэпкъэ зэфэшъхъафхэр къы-зэрагъэкълэштыгъэхэр къоджэ-дэсхэм къашлэжыи. Пхъэшлэ ыкълэ гъукълэ лэзэхэу чылэм дэ-сыгъэхэм ащыштыгъ Иуаныкълэ Мосэ, Даур Ибрахымэ, Лъэу-стэнджэл Якълэу, Къэбыхъэ Ахьмэд, Шъаукълэ Ибрахымэ, Шъаукълэ Биболэт, Шъаукълэ Ерэджыбэ, Хъапышт Къаспот, Хъасанэкълэ Пушэ, Хъажэмэ-кълэ Юрэ. Мыхэм колхозым пае шэмаджхэр, шлуанэхэр, налхэр, кушэрэхъхэр, кушэр лэпэлэсэ-ныгъэ ахэлъэу къагъэхъазы-рыштыгъэх, колхоз фермэхэр, хъамбархэр шлоу агъэцэкълэ-жыштыгъэх.

Адыгэ шъошэ дахэхэр лэпэ-лэзэныгъэ ин хэлъэу ыгъэхъа-зырыштыгъэх зэлъашлэрэ да-кълэу Шымыгъэхэу Куако (Бис-лъангъурхэм япхъу). Дышъэ идагъэхэр ышлэхэти, саехэр ыгъэдэхэжыштыгъэх. Дышъэ палохэр ышлэщыгъэх. Чабэм зэкълэ, Меккэ къалэ итучанхэм ателъ дышъэ луданэу ежэ зы-фэештхэр бэу къыхыгъагъэх. Ахэмкълэ шъуашэхэр ыгъэдэхэ-жыштыгъэх. Адыгэ шхын го-хыхэр гъэхъазырыгъэнэмкълэ лэпэлэзэныгъэ ин хэлъыгъэу шлукълэ игугъу ашлыжы Цуа-мыкълэ Мелэчхъан. Бислъан-гъур Бирамрэ Уцужыкълэорэ чым хашкълэштыгъэ матэхэр зэрагъэкълэштыгъэхэр непэ къызынэсыгъэм къоджэдэс-хэм ащыгъушпэрэп.

ШЫМЫГЪЭХЪУ Мурат.
(Джыри къыкълэыкълэуштыгъ).

НыбжыкIэхэмрэ литературэмрэ

Адыгэ Республикэм иныбжыкIэхэм Iэпылэгъу афэхъурэ фондэу «Гуфэсым» тхэкIо цIэрылоу Кэстэнэ Дмитрий ыцIэкIэ зэнэкъокъоу зехищагъэр зэрэклорэм кытедгъэ-гуцылэнэу гуцылэгъу тыфэхъугъ тхакIоу, уасэ афэзышы-рэ купым хэтэу ЕнэмыкIо Мэулид.

— *Рассказ тхыным пае Кэстэнэ Дмитрий фэгъэхъыгъэ зэнэкъокъур ныбжыкIэмэ я Ильэс зэрэцIэзэхышъуагъэм мэхъэнэ ин иI. Лэпкэ шIэжыым, литературэм, пIуныгъэм татегуцылэ зыхъукIэ, ежъугъэжъэгъэ Иофыр зэрэпIы-кIотэцIтым тегунысыс.*

— Зэнэкъокъур зэхэтцэным ыпэкIэ «Гуфэсым» ипашэхэр зэупчIыжыгъэх. Кэстэнэ Дмитрий Бжэдыгъухъаблэ кышыхъугъ. Урым лээкъуацIэр ехымы, тилэпкэгъумэ адэпсэуэ адыгабзэр зэригъэшIэгъэ кьодыеп — рылэжъэн, сэнэхъат фэхъун ыльэ-кIыгъ. Зэкъошныгъэм игъэпытэн тызэрэпылтыр щыIэныгъэм кыш-щыдгъэлъэгъоным, шIэжъэу тилэм лээхъаным диштэу зедгъэушъомбгъуным афэшI ащ фэдэ зэнэкъокъухэр ныбжыкIэхэм ящыкIагъэх.

— *Рассказ тхыным пае зэнэкъокъур зэхэщыцIэныр сыда кысыхэкIыгъэр?*

— Кэстэнэ Дмитрий Хэгъэгу зэошхом хэлэжъагъ. Кавказ шьолырым щыригъажьы Берлин изэо гъогухэм анэсыгъ. Орденхэр, медальхэр кыфагъэшъошагъэх. Рассказхэр, повестхэр, романхэр ытхыгъэх. 1941-рэ ильэсым кышчыублагъэу УФ-м итхакIомэ я Союз хэтыгъ. Адыгэ тхылы тедзапIэм итхъаматэу

щытыгъ, депутатэу зэп зэрэхадзыгъэр. Бэ зыльэгъугъэ цIыфыр, щысэ зытырахыр тхакIор ныбжыкIэхэм нахъышIоу ядгъашIэ тшIоигъуагъ. Кэстэнэ Дмитрий «Псыхъохэр зэхэлъадэх», «Пы пхъаш», «Орэдым тамэ кыгокIэ», нэмыкIхэри ытхыгъэх, зэдзэкIын Иофым пылыгъ. НэмыкI тхакIоу тилэхэр кьэтыубыхэрэп Кэстэнэ Дмитрий тыккызэрэщытхурэм пае. ИшIушIагъэ кыхэтэгъэщы.

— *Кэстэнэ Дмитрий ныбжыкIэхэм ашIогъэшIэгъонэу шьолытэ.*

— Ары зэрэщытыр. НыбжыкIэхэр литературэм нахъышIоу хэпцэнхэм пае щыIэныгъэм ильэныкIохэми афэбгъэсэнхэ фае. АдыгабзэкIэ дэгъоу тхэн, еджэн зыльэкIэу тиныбжыкIэмэ ахэтыр макIэу тIыгъэрэп. ЯшIэныгъэ хагъэхъоным фэшI Iэпылэгъу тафэхъу тшIоигъу.

— *Зэнэкъокъур зэрэклорэм шьутегуцылэу кыхэкIыгъа?*

— Журналэу «Нэплэгъум» икыдэгъэкIын чанэу хэлажъэх Хъуажь Нурыет, ЛыпщIэкIо Ларисэ, ХъупсэрэкIо Саидэ, ЦуамыкIо Марзыет, нэмыкIхэри тигъусэх. Зэхэхъэу джырэблагъэ Адыгэ кьэралыгъо университетым щытиIагъэм тхэным пыщэгъэ ныбжыкIэхэр кышчыгуцылагъэх. Зэнэкъокъоу зэхэтцагъэм

кIэщакIо фэхъугъэмэ ащыщ «Гуфэсым» ипашэу Едыдж Мэмэт. Рассказ птхыныр IэшIэхэп, ар ныбжыкIэхэм зыдашIэжы, яшIэныгъэ ауплъэкIу.

— *Кэстэнэ Дмитрий фэгъэхъыгъэ зэнэкъокъум хэлэжъэщытхэр хэта кыхэзы-хырэр?*

— ЗэхэщакIомэ мыщ фэдэ лээныкIохэр кыдалъытэх. Ыныбжэ ильэс 35-м блэмыкIыгъэу, зыкIи кытырамыдзэгъэ рассказхэр адыгабзэкIэ тхыгъэхэу зэнэкъокъум кырахыылэнхэу ятэлэ.

— *Рассказ тхъапша кырахыылэщытыр, хэутыгъэу нэ-кIубгъо тхъапша кышъуа-тыщытыр?*

— Рассказыр нэкIубгъуи 3-м кышчымыкIэу, 15-м емыхъоу тхыгъэн фае. Зы нэбгырэм рас-сказитIу кытытн ыльэкIышт. Рассказхэр компютеркIэ хэхыгъэхэу, экземпляритф хъухэу, зытхыгъэмэ ацIэхэр тедзагъэхэу, ятелефон, адресыр атетхагъэу щытын фае.

— *Мэулид, зэнэкъокъухэм ащытеклорэмэ шIухъафтын-хэр афашIыхэу хабзэ. АщкIэ сыда кытэпIоцтыр?*

— Апэрэ чIыпIэр кыдэзыхы-рэм сомэ мин 15, ятIонэрэм — мин 10, яцэнэрэм — мин 7,5-рэ афэдгъэшъошэшт.

— *Зэнэкъокъур сыдигъуа заушчытыр?*

— ПэшIорыгъэшъэу Юныгъом и 30-м нэс зэнэкъокъур кIоштэу итхъухъагъ, ау нахъыбэ хэдгъэлэжъэным фэшI уахътэм хэдгъахъо тшIоигъу.

— *НэмыкI зэнэкъокъухэри зэхэщыцIэщытхэ?*

— Къуекъо Налбий, Бэрэтэрэ Хъамидэ, Нэхэе Руслъан, нэмыкI тхакIохэм афэгъэхыгъэ зэнэкъокъухэри ныбжыкIэмэ ашIогъэшIэгъоныщтхэу тэлъытэ. Поэзием, прозэм апышагъэхэм талыплъэшт. Литературэм жанр-рэу иIэр макIэп, ныбжыкIэмэ зызыщаушэтыщтыр нахъыбэ тшIынэу тыфай.

— *Рассказхэр тыда зэрэ-хыылэщытыр?*

— Бзэхэр зыщызэрагъэшIэрэ Гупчэу «Активыр» ары ныбжыкIэмэ ялофшIагъэхэр зыщытыу-гъоирэр. Унэр урамэу Лениным ыцIэ зыхъырым тет, 36-рэ.

— *Шъуигъухэлъхэр кыжжъу-дэхъунхэу шьуфэсэлэ.*

— Тхъауегъэпсэу.
— Сурэтым итыр: зэнэкъо-къум изэхэщакIомэ ащыщэу ЕнэмыкIо Мэулид.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Кьэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

Кыдэзыгъэжыгъэр:
Адыгэ Республикэм лэпкэ ИофхэмкIэ, IэкIыб кьэралхэм ащыпсэурэ тилэп-кьэгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи кьэбар жьугъэм иамалхэмкIэ и Комитет

Редактор шъхьалэр

ДЭРБЭ ТИМУР

Редакциер зыдэщыIэр:
385000,

кь. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:
приемнэр: 52-16-79,
редактор шъхьалэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,

редактор гуадзэр-пшгъэдэкIыжъ зыхъырэ секретары: 52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын ИофхэмкIэ, телерадиокъэтын-хэмкIэ ыкIи зэпIы-IэсыкIэ амалхэмкIэ и Министрствэ и Темыр-Кавказ чIыплэ гъэлары-шIапл, зэраушыхъа-тыгъэ номерыр **ПИ №10-3892**

Гъэзетым кыхиу-тыхэрэм мышъып-кьагъэу къахафэ-хэрэмкIэ кьэзыт-хыгъэхэм пшгъэдэ-кIыжъ ахы. Къа-тхэхэрэмрэ гъэзе-тым щылажъэхэ-рэмрэ яеплкъыкIэ зэтемыфэн ыльэ-кIышт. Гъэзет-еджжэхэм кыт-фагъэхырэ тхы-гъэхэр зэхэтфы-хэрэп ыкIи кьэ-зытхыгъэхэм алэкIэдгъэхъа-жыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр 5713

Индексхэр 52161 52162

Зак. 3411

Хэутыным узчыкIэтхэнэу щыт уахътэр Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахътэр Сыхъатыр 18.00

КIэлэцIыкIу ансамблэхэу «Мыекъуапэ инэфылэхэмрэ» «Казачатэмрэ» зэгъусэхэу концертхэм, мэфэкI зэхэхъэхэм ахэла-жъэх. ЯкъашъохэмкIэ, яорэдхэмкIэ лэпкэ зэфыщытыкIэхэр агъэпытэх, Адыгэ Республикэм икьэралыгъо гъэпсыкIэ игъэпы-тэн ялахъышIу хашыхъэ, щытхур кытфахы.

«Казачатэм» ихудожественнэ па-щэу Наталья Уваровам лэпкэ орэд-хэр кIэлэцIыкIумэ арегъашIэ. Кубань и Кьэралыгъо Академическэ кьэзэкъ хор ихудожественнэ пащэу Виктор Захарченкэм творческэ зэпхыныгъэ дыриI. Пэсэрэ лээхъаным аусыщты-гъэ орэдхэм псэ къапыгъэкIэжыгъэ-ным, ныбжыкIэхэм пIуныгъэ дэгъу ятыгъэным апыл.

«Мыекъуапэ инэфылэхэм» яхудо-жественнэ пащэу Къулэ Мухъамэди лэпкэ искусствэм кIэлэцIыкIухэр хещэх.

— Къашъохэм, орэдхэм тарихъ гъогоу тинахыжъмэ къакулгъэр къа-луатэ. Адыгэ Республикэр дунаим нахъ дэгъоу шашIэным фэшI тиансам-блэхэм программэ хэхыгъэу яIэр шы-

Iэныгъэм щыпхырашы, — еIо АР-м инароднэ артистэу Къулэ Мухъамэд.

Адыгэ Республикэм ия 18-рэ ильэс фэгъэхъыгъэ мэфэкI зэхэхъэмэ «Мыекъуапэ инэфылэхэмрэ» «Казачатэм-рэ» зафагъэхъазыры. Къэзэкъ ыкIи адыгэ къашъохэр кыызэдашIыщтых, Мыекъуапэ щыкIошт концертмэ ахэ-лэжъэщтых.

Ансамблэхэм ахэт пшгъашъэмэ кытфалотагъ искусствэм ныбджэгъу-шIу зэрэзэфышIыгъэхэр. Дунэе фес-тиваль-зэнэкъокъухэм ялауреат зэрэ-хъугъэхэм рэгущох, Адыгэ Респу-бликэм щыгъоу кыфахырэм хагъа-хъо ашIоигъу.

Сурэтым итхэр: ансамблэхэу «Мыекъуапэ инэфылэхэмрэ» «Казача-тэмрэ» ахэт пшгъашъэхэр.

Республикэ стадионымрэ уахътэмрэ

Адыгэ Республикэм истадион шъхьалэу Мыекъуапэ дэтыр агъэцэкIэжынынэу фежъагъэх. Ащ фэшI футбол командэу «Зэкъошныгъэм» иешIэгъухэр зыщыкIоштхэм якъыхэхын па-щэхэр егупшысэх.

Абинск, Краснодар, Ставрополь, нэмыкI кьалэхэми ешIэгъухэр ащызэхашцэнхэ алъэкIышт. Мыекъуапэ ща-гъэпсыгъэ стадионыкIэм ыцIи кьырало. «Зэкъошныгъэр» Юныгъом и 20-м Батайскэ, и 23-м Таганрог ащешIэшт. Юныгъом и 30-м Мыекъуапэ зэIукIэгъур щырилэнэу щыт. Ащ ехъулэу зэхэщакIомэ агъэунэфышт ешIэгъур зы-щыкIошттыр. Футболыр зикIасэхэр кьэбарым щыдгъэ-гъозэщтых.

Футбол. Урысыем и Кубок

Урысые Федерацием футболымкIэ и Кубок кыдэхыгъэным фэгъэхъыгъэ зэнэкъокъум 1996-рэ ильэсым кьэхъугъэ кIалэхэр хэла-жъэх. АР-м и СДЮШОР зыщызыгъасэхэу тренерэу Юрий Манченкэр зипащэхэм апэрэ кьекIокIыгъом тагъэгущылагъ.

Новороссийскэ икомандэу «Черноморец» зыфиIорэм мыекъопэ футболистхэр тIогъогогъо дешIагъэх. Апэрэ зэIукIэгъур заурым пчъагъэр 1:1-у щытыгъ. Новороссий-скэ 3:3-у щызэдешIагъэх.

Адыгеим икомандэ Краснодар щыщ кIалэхэм аIукIэнэу зегъэхъазыры. АР-м футболымкIэ и СДЮШОР изаву-чэу Пэнэшъу Мыхъамодэ кызэрэтиIуагъэмкIэ, Урысыем и Кубок кыдэхыгъэным хэгъэгум икIэлэцыкIухэр фэба-нэх. Къыблэ шьолырым икомандэхэр 35-рэ мэхъух. Анахъ лээшхэр ешIэгъухэм къащынэфэщтых.

НэкIубгъом итхэр зыгъэхъазырыгъэр ЕМТИЛЬ Нурбий.